49րդ ՏԱՐԻ Թիւ 2364 Ն. ՇԱՐՔ — ՈՒՐԲԱԹ 27 12 ՄԱՐՏ 1909 — 27 ՇՈՒՊԱԹ 1324 20 ՍԷՖԷՐ 1326

غزتهٔ افکار عثمانیه
صاحب امتیازی : اوهانس فرید
ادره خانه‌سی : بابعالی جاده‌سی

Մանզումէի Էֆքեար

ԱԶԱՏԱԿԱՆ ԱՆԿԱԽ ՕՐԿԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՆԽԻԿ	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍ.
Պոլսոյ համար	80 ղրշ.	50 ղրշ.
Գաւառներու համար	108 »	60 »
Արտասահմանի »	25 Ֆր.	15 Ֆր.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Մէկ տողին համար սողը 5 ղրուշ. Մէկէ աւելի անգամ ծանուցմանց համար մասնաւոր պայմաններ։

Journal Armenien
MANZOUMÉ-I-EFKIAR
Grand' Rue de la S-Porte 54
CONSTANTINOPLE

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՑՍԸՐԵԱՆ
ՈՐՈՒ ԿՈՒՂՂՈՒԻ ԱՄԷՆ ԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՈՒՂՂՈՒԱԾ ԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՒՏ ՉԵՆ ՏՐՈՒԻՐ

10 ՓԱՐԱ — ԳԱՂԱՓԱՐԱԿԻՑ «ՄԱՆԶՈՒՄԷ»Ն ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՐՇԱԼՈՅՍԻՆ — 10 ՓԱՐԱ

ՅՈՒԻԷՆ ՅՈՒԵԳՈՅՆ

ԵՐՋԱՆԻ՛Կ ՀԻԼՄԻ ՓԱՇԱ

Մեծ Եպարքոս Հիլմի փաշա եւ իր չքնաղ խորհրդականը՝ Աուիլ պէյ կ՚ամբաստանեն Թուրք խուժանը, պաշտօնապէս կը յայտարարեն անոր մոլեռանդութիւնը, երբ կ՚ըսեն թէ իրենք ալ գիտեն Մուչի Միւթեսարրըֆին անկարող ըլլալը, բայց խուժանէն վախնալով առ այժմ պաշտօնանկ չեն ըներ զայն։

Անկէց աւելի բացայայտ ճշմարտութիւն չի կրնար ըլլալ. կառավարութեան գործելու եւ վարուելու կերպը որակող։ Բայց միւս կողմէ մենք կը բողոքենք այս անբատանութեան դէմ, մեր Թուրք հայրենակիցներուն հասցէին ուղղուած այս զրպարտութեան դէմ։ Եթէ կառավարութեան մարդիկը բարոյականի տէր ըլլան, եթէ գիտակցաբար վերաբերուին երկրին սահմանադրական նոր կարգերուն հանդէպ, մեր Թուրք հայրենակիցներն ամէն կերպով կը համակերպին։ Ասոր օրինակը մէջտեղն է. Սահմանադրութեան առաջին օրերուն երբ կառավարական պաշտօնեաները "իրենց վախէն" գոնէ կեղծեցին սահմանադրական ըլլալ, Թուրք ժողովուրդը, Քիւրտ խուժանը — զոր մեր կառավարութիւնը ինքն ալ այս բառը գործածել կ՚ուզէ — "անկեղծօրէն" եղբայրութեան ձեռք կարկառեց Հայուն, Յոյնին, Արաբին եւ Մակեդոնացիին։ Երբ մէկ ամիս վերջ կառավարական պաշտօնեաները, կեդրոնի իրե՛նց մեծաւորներուն անտարբերութենէն եւ, մանաւանդ, անոնց հոգեբանութեան իրազեկ ըլլալէն քաջալերուած՝ վերսկսան իրենց հին ըէժիմեան վարմունքը, խուժանն ալ, բնականաբար թալանի քաղց ու սուր ախորժակ ունեցող խուժանը, իր կարգին ոտնահարեց սրբազան սկզբունքները, դարձաւ հին օրերը, դէպ ի հին պատուէրը։ Բայց մեղքը որո՞ւն ճիտն է — պաշտօնեաներուն. եթէ ասոնք փոխուէին ճշմարտապէս, մեր Թուրք եւ Քիւրտ հայրենակիցները սա՛ կամ նա՛ կերպով իրաւախոհ պիտի ըլլային իրենց հայրենակից Հայ եղբայրներուն հետ, եւ ասոնք ալ մէկը միւսը չնայելով, պիտի աշխատէին անցեալը մոռնալ՝ նոր եղբայրական զգացումներուն տեղքութեան մէջ։

Բայց ասանկ չեղաւ. ամբողջ գէշութիւնը սա՛ կառավարական Փոնաքներէն սկսաւ, սա գաւառային պաշտօնեաներէն, սա՛ ապաքիի ու արիւնի դրդիչ, մզիչ, հրապուրիչ ուժերուն գործիչներէն սկսաւ։

Հիլմի փաշա, մի՛ ամբաստանէք ազգը, եւ դու, ո՛վ Տախիրէի չքնաղ Աուիլ պէյ էֆէնտի, մի՛ զրպարտեր մեր Թուրք հայրենակիցները, որոնք մեր աչքին թերեւս աւելի բարձր ու քաղաքակրթիչ յատկութիւններ ունին քան քու աչքիդ, որու տեսութիւնը չի կրնար ո՛չ հեռաւոր եւ ո՛չ պայծառ ըլլալ, տարիներով բթացած ըլլալով "խաթիպատա"ի խաւարին մէջ։ Մի՛ ամբաստանէք, մի՛ զրպարտէք Թուրք խուժանը. եթէ դուք ուզէք վարէք ձեր պաշտօնը, եթէ դուք սրտով սահմանադրական ըլլաք, փոխանակ ձեւով ու գիտուժով, եւ ըստ այնմ կարգէք պաշտօնեաները, Թուրք "խուժանը", Քիւրտ ամբոխը երբէք սեւ է չարժեր չըներ ջարդելու համար իրենց կողքին ապրող Հայ հայրենակիցները։

Թուրք ժողովուրդը, մանաւանդ գաւառի Թուրքը, ինչպէ՛ս, ո՛րչափ երկար տարիներ անցեալին մէջ խաղաղ ու հաշտ ապրեցաւ իր դրացիներուն հետ, որովհետեւ ձեզի պէս երկդիմի վարիչներ չը կային այն ատեն, որովհետեւ Օսմ. գահուն գահակալները իբրեւ ժողովուրդին ճշմարիտ հայրերը՝ հաւասար կը բաշխէին իրենց գութը, գոնէ ի՛նչ կերպով որ այն ատեն ըմբռնուած էր հաւասարութիւնը։

Եթէ կառավարութեան մարդիկը չըլլային ա՛յնքան . . . — ի՛նչ կ՚ուզէք մտնեցէք այս կէտերը — Սահմանադրութենէն ասդին Թուրք խուժանը զանուէր պէս պիտի ապրէր Հայերուն հետ։ Բայց գործը մեծերն են որ կ՚աւրեն, գաւառի մեծերը, կեդրոնի պաշտօնեաները, աւարապետները, հին ըէժիմի ջիջերը։ Ասոր վրայ բնաւ տարակոյս մի՛ ունենաք, Հիլմի փաշա եւ Աուիլ պէյ, եւ եթէ հայրենասիրական ամենափոքր կայծ մը դեռ կը պլպլայ ձեր կուրծքին տակ, խորհեցէ՛ք որ կեդրոնէն եղած խիստ կարգադրութիւն մը, մեծ զեղծարարներուն Կ. Պոլիս կանչուիլը կը բաւէ հաւասարութեան սկզբունքով տոգորելու համար Թուրքիոյ զանազան տարրերը։ Դուք այսպէս չէք ըներ, ձեր նախորդն ալ այսպէս չըրաւ, չըրիք եւ կ՚երեւի թէ պիտի չընէք։ Բայց վերջ ի վերջոյ դուք պիտի մեկնիք, մենք ալ ձեզի հետ, անոր համար ըսէ՛ "եթէ հայրենասիրական ամենափոքր կայծ մը դեռ կը պլպլայ ձեր կուրծքին տակ"։

Հիլմի՛ փաշա, մեծ է ձեր պատասխանատուութիւնը։ Ձեր ձեռքն է Դաւաբը խաղաղեցնելու գործը։ Հաշիւ պիտի տաք ձեր խղճին եւ ձեր Ազգին առջեւ։ Թողէ՛ք սա՛ խուսափողական ճամբաները, և մարակը ձեռք առէք եւ անարժան պաշտօնեաները վտարեցէք իրենց տեղերէն։ Չի՛ վայլեր որ Թուրքիոյ համբաւը աղարտի կարգ մը պաշտպանեալներու խաթերը համար։ Դուք ձեր անձնական աշխատութեամբ եւ արժանիքներով զարգացած վէզիր մըն էք, լեզուներ գիտէք, պատմութիւն գիտէք, եւ Վարչութեան ամենաբարձր աստիճանին հասած էք. ձեր կողմէ խիստ ու խղճամիտ քաղաքականութիւն մը կրնայ անզորութիւն պատուհել գաւառներուն մէջ։

Երկիրը կ՚երերայ տակաւին. արտաքին աշխարհավարութեան ներկայ փափուկ ու զգայուն վիճակին մէջ Թուրքիոյ ներքին անկայուն վիճակը, սահմանադրականներուն վրայ տեւմուած անհաճոյ դէպքերը օտարին վստահութիւնը ո՛չ միայն կը հեռացնեն մեր վրայէն, այլ օտարին աշխարհակալ ու ընչաքաղց ախորժակներուն առնելով մատակարարած կ՚ըլլանք մենք մեր անզօրութեամբ ու յամառ վարմունքով։

Եւրոպայի կացութիւնը աչքի առջեւ ունենանք։ Եւրոպացիք կը ձանձրանան եթէ քաղաքականութիւն չընեն։ Գիտէք արդէն թէ երբ սահմանադրութեամբ քիչ մը հանգիստ պիտի ընէինք, ի՛նչ փորձանքներ հանեցին մեր առջեւ ու մեր աչքէ։ Երթալով կը սեղմուինք, Եւրոպական Տէրութիւններն ալ երթալով կը սեղմուին։ Հիմա ամէնուն քաղաքականութիւնը պիտի ըլլայ տնտեսական ու առեւտրական գետնին վրայ տարածել իրենց գործունէութիւնը, ներքնապէս զօրացնել իրենց ժողովուրդները։ Ալ տեղ չկայ գրաւելու, եւ ամէնուն ալ իրենց տեղը նեղ կու գայ, որովհետեւ Եւրոպայի բոլոր ազգերը արտաքին վտանգներէ զերծ, ներքուստ ալ իրարու հետ համաձայն, վաճառականութեամբ եւ արհեստներով կը զբաղին, վաճառք կ՚արտադրեն, կ՚արտածեն, կը հարստանան, կը զարգանան. եւ դիւանագէտներուն ուրիշ գործ չէ մնացած ընելու՝ եթէ ոչ տնտեսէր, անտիրական եղած վայրեր չահագործել ի նպաստ իրենց հայրենակիցներուն, աչքերնին չորս բանալ, տեսնելու համար թէ հոս ու հոն պատառ մը բան մնացա՞ծ է կուլ տալու։

Եւրոպայի կեդրոնը մենք միայն ենք մնացած. ո՛չ վաճառականութիւն ունինք, ո՛չ ճարտարարուեստ։ Ձեռքերնիս կտոր մը հող ունինք, բնութեան մեզի պարգեւած օրհնութիւնը, ան ալ երթալով կ՚անչքանայ, կը խոպանանայ. երկրին զանազան տարրերը իրարու մօտենալու տեղ՝ իրարմէ կը պաղին։

Ասանկ չերթար, աչքերնիս բանանք, սիրելի՛դ իմ Հիլմի՛ փաշա. մեր միակ փրկութիւնը՝ մեր ամէն տարրերուն համերաշխ երթալուն մէջ կը կայանայ։ Երբ Սուլթան Համիտ արտօնէր մեզի այս քարոզները կարդալու մեր երկրին զանազան ժողովուրդներուն, հիմա 32 երկար տարիներու շրջանին մէջ, բարոյապէս եւ նիւթապէս ուրիշ ազգ մը պիտի ըլլայինք։ Եթէ Սուլթանը Պերլինի Վեհաժողովէն ասդին, ականջ չխաբելով իր կամարիլլային, զոր ինք հաւաքեց, Անատոլուի բարեկարգութիւններուն սկսէր, հիմա չտա՞րն կարգադրուած պիտի ըլլար ամէն բան։ Հերիք խօսեցանք այս նիւթերու վրայ։ "Կեչէնէ մազի տէրլէր"։

Բայց ահա հոգեբանական վայրկեան մըն ալ։ Աստուած ո՛րչափ կը սիրէ մեզ Յիսուսի եւ Մարգարէին բարեխօսութեամբ, որ վերջապէս սանկ նանկ ելքի հնարք մը կը գտնենք դարձեալ, եւ որչափ ալ սեղմուինք, նորէն բան մըն ենք։ Ահա հոգեբանական վայրկեան մըն ալ։ Ուրեմն խրատուինք Ելլօրզի դասէն փորձերէն, եւ սա՛ նոր բացուած ճամբուն վրայէն քալենք տեխատոր եւ անկեղծօրէն սիրենք զիրար։

Ժամանակը մեզի չի՛ նայիր, ան կ՚երթայ առաջ, պատահականութիւնները կը զօրանան, եւ այնուհետեւ դժուար կ՚ըլլայ առաջքը առնել։ Եթէ բաւա՛ն միջոցները դիմենք, վախճանը լաւ չըլլար։ Վկա՛յ Ելլօրզի բանակելութիւնը։ Ուրիշ ապացոյցի պէտք չկայ։

Եր. Տ. ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

ԲԱՑ ՆԱՄԱԿ

ԱՀՄԷՏ ՐԻԶԱՅԻ ԵՒ ԻՐ ԿՈՒՍԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ ՈՒՂՂՈՒԱԾ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՎԵՐԱԾՆՈՒԹԻՒՆԸ ԻՆ՞ՉՊԷՍ ԿԱՐԵԼԻ Է

Սիրելի հայրենակից,

Խօսքս ձեզի կ՚ուղղեմ, ո՛չ միայն Օսմ. Երկրորդ Խորհրդարանին իբրեւ Նախագահի։ Այդ պատուաբեր դիրքին բարձրանալէ առաջ, դուք, երեսուն տարի մօտ, արտասահման ապաստանեցաք եւ Ժէօն-Թիւրք "Մէշվերէթ" օրկանին խմբագրութիւնը վարեցիք։ Ուրեմն իրաւունք ունիմ ձեզ նկատելու իբրեւ բերան Ժէօն Թիւրք կուսակցութեան եւ իբրեւ անոր վաւերական պետ, թէեւ տակաւին պաշտօնապէս յայտարարած չէք զայն։ Այս յատկութիւններէն դուրս, չընտօղ բարեբախտութիւնը ունեցած էք, ձեր բոլոր ընկերակիցներէն շատ աւելի, ապրելու բարձր քաղաքակրթութեան միջավայրի մը մէջ, ձեր աքսորանքին գրեթէ ամբողջ ժամանակը անցընելու յեղափոխութիւններու եւ ազատութիւններու մայրաքաղաքին մէջ, եւ դրական իմաստասիրութեան հիմնադիր Օկիւստ Գոնթի ամէնէն եռանդուն աշակերտներէն մին ըլլալու։ Ուրեմն արդարացի կերպով կրնաք նկատուիլ իբրեւ ամէնէն եւրոպականացած մարդը ձեր ազգակիցներուն մէջ եւ իբրեւ ամէնէն դրական իմացականութիւնը ձեր կուսակցութեան մարդոց մէջ։ Բոլոր այս բարեմասնութիւնները, ո՛րչափ բարեբախտօրէն ձեր մէջ կեդրոնացած, կը ներկայացնեն ձեզ իբրեւ անձնաւորութիւն մը՝ օժտուած քաղաքական բարձր մշակութեամբ, որուն առաջին նշանը պէտք է ըլլայ տարակոյսութիւն ամէն մոլեռանդութեան, եւ երկրորդը՝ ներողամտութիւն ուրիշին կարծիքներուն եւ իրաւունքներուն համար։

Մի՛ կարծէք թէ ձեզի խրատ տալու դիտաւորութիւնը ունեցած ըլլամ. դուք արդէն ինձմէ խրատ լսելու չէք։ Նստ աւելի սխալած կ՚ըլլամ եթէ կարծէք որ ես ինքզինքս ցոյց տալ կ՚ուզեմ իբրեւ մին հայրենիքի այն նենգադրեալ փրկիչներէն՝ զորս ո՛րքան սրամտօրէն ծաղրած է Մ. Ալֆրէտ Ֆուիյէ։ Բայց ձեր կողմէ ամէնէն անպատշաճ սխալը ա՛ն պիտի ըլլայ՝ երբ սա կասկած ունենաք թէ ես իբրեւ Պուլկարիոյ երբեմնի քաղաքացի եւ երբեմնի պաշտօնեայ է որ կը խօսիմ ձեզի, ձեզի՛ որ դուք ալ թողուցիք ձեր սեփական հայրենիքը, զայն ընծայեց ոտրասփելի ըէժիմին դէմ մաքառելու համար։

Այլ բոլորովին հակառակը։

Իբրեւ զաւակ ա՛յն երկրին, որուն ծոցին մէջ ծնաք դուք ալ, ա՛յն երկրին զոր թողուցի ձեզմէ քիչ ժամանակ ետքը, ուր վերադարձայ գրեթէ ձեզի հետ միաժամանակ, եւ ուր որոշած եմ այսուհետեւ անցընել իմ կեանքս, ես ալ ձեզի նման անոր վերածնութենէն տարբեր փափաք չեմ կրնար ունենալ։ Սակայն եւ այնպէս, հարցում մը կը ներկայանայ. "Այս վերածնութիւնը ի՞նչպէս կրնայ կատարուիլ"։ Եւ, այս տեսակէտով, իր խորհող զաւակներուն բոլոր կարծիքները պէտք է լսուին նոյն փութկոտութեամբ, ի՛նչ փութկոտութեամբ որ անոնցմէ ամէնուն ջանքերը կը պահանջուին՝ այդ վերածնութիւնը իրականացնելու նպատակաւ։

Անցեալ Յուլիս 11|24ին մեր հայրենիքին մէջ ներմուծուած քաղաքական նոր ըէժիմին վրայ կարծիքս ըսելու համար է որ խօսքս կ՚ուղղեմ ձեզի, որ անոր ամէնէն վաւերական ներկայացուցիչն էք։ Կը յուսամ թէ պիտի հաճիք հաւատալ որ ձանձրոյթ պիտի չպատճառէի ձեզի այս կարծիքով, եթէ իմ խիղճիս գաղափարներս միայն արտայայտեր անիկա, գիտնալ պիտի ըմբռնէք թէ անիկա (կարծիքս) կը բացատրէ տեսութիւնները բոլոր ա՛յն Օսմանցիներուն, անխտիր կրօնի եւ ազգութեան, որոնք Ժէօն Թիւրք Քոմիթէի շարքերուն մէջ մտած չեն։ Արդ, բոլոր այդ Օսմանցիներուն քանակը եւ որակը պէտք է ի հարկէ գրաւեն ձեր բոլոր ուշադրութիւնը։

Անկեղծութիւնն ու համարձակախօսութիւնը մինչեւ իրենց վերջին սահմանները պիտի տանիմ։ Ամբողջ երկրի մը շահերն ու ապագան շօշափող խնդիրներու վրայ տարբեր կերպով ճառախօսելը ո՛չ նշանակութիւն կ՚ունենայ և ո՛չ օգտակարութիւն։ Անկէց զատ, Օսմ. պետութեան մէջ բնակող 25 միլիոն հոգիները կը բաւէ ո՛րքան տառապեցան անցեալ ըէժիմին սխալմունքներէն, իրաւունք ունենալու ենք ճշմարտութիւնը լսեցնելու արդի ըէժիմին մէջ։

* *

Թուրքիա կարո՞ղ է քաղաքականօրէն յեղաշրջուիլ. սահմանադրական եւ խորհրդարանական կառավարութիւն մը դառնալ, որ բոլոր իր այլացեղ հպատակներուն այլ քաղաքական հաւասար իրաւունքներ, անոնց բարոյական, մտաւորական եւ ընկերային զարգացման համար։

Այս անտառ հարցումը շատ անգամներ եղաւ եւ շատ անգամներ ալ պատասխանուեցաւ անոր։ Պարզելու եւ արդար ըլլա՛նք ճանչնալու համար թէ բոլոր պատասխաններն ալ ժխտական եղան։ Ամէնէն տխուր կէտը ա՛յն է որ սա՛ վերջին ութսուն տարիներուն մէջ ալ նոյն իսկ Թուրքիոյ պատմութիւնը ժխտական պատասխան միայն կուտայ. բայց յանկոյսը ա՛յն է որ այսօր իսկ մարդիկ կան, որոնք կը ճանչնան եւ կը սիրեն Թուրքիան, եւ սակայն կը կասկածին անոր յեղաշրջման հնարաւորութեան վրայ։

Համոզումը թէ՝ Օսմ. Պետութիւնը անկարող է արդի ձեւով եւրոպական պետութեան յեղաշրջուելու, ո՛րքան ընդհանուր, ո՛րքան տարածուած եւ ո՛րքան անժխտելի դարձած էր որ Եւրոպա բարոյական անհնարութեան մը մէջ գտնուեցաւ Թուրքիոյ կողմը բռնելու, ամէն անգամ որ անոր լուծին տակ գտնուած ազգութիւն մը կը փորձէր ազատագրուիլ եւ բաժնուիլ Պետութենէն։ Այս դիտողութեան ճշտութեան մասին համոզում գոյացնելու համար, բաւական է Թուրքիոյ ԺԹ. դարուն սկիզբը աշխարհագրական քարտէսը բաղդատել Ի. դարու սկիզբը աշխարհագրական քարտէսին հետ։

Նստ հեռուները գացած կ՚ըլլանք եթէ փնտռենք Թուրքիոյ մասին այս համոզումը կազմել տուող պատճառները։ Ուրեմն կը բաւէ միայն իրողութիւնը հաստատել եւ նկատել զայն իբրեւ տարարակ ընդունուած եւ նոյն իսկ այս երկրին պատմութենէն եւ աշխարհագրութենէն հաստատուած։

Արդիանալու մասին Թուրքիոյ անկարողութեան վրայ այս ընդհանուր կարծիքը կըսկսէր նոյն իսկ Իսլամներուն հոգւոյն մէջ թափանցել, երբ յանկարծ եւ հակառակ ամէն ակնկալութեան, ամբողջ աշխարհ 1908 Յուլիս 11/24ի դէպքերուն առջեւ գտնուեցաւ։

Ուրեմն ի՛նչ պատահեցաւ այդ պատմական օրուան մէջ։

Օրը օրին գրողը կ՚ըսէ. "յեղափոխութիւն մը". պատմութիւնը պիտի ըսէ. "զինուորական զառավճիռ մը", եւ ճշմարտութիւնն է որ իրաւունք պիտի ունենայ։

Այո՛։ Այդ նշանաւոր օրուան մէջ տեղի ունեցաւ զինուորական զառավճիռ մը, որուն արդիւնքը եղաւ վերահաստատել 1876 Դեկտ. 11[23ին Միթհաթ փաշայի Սահմանադրութիւնը, որ գործադրուելէն առաջ դադրեցուցուած էր։ Բայց զալով բուն յեղափոխութեան, այսինքն Օսմ. Պետութեան քաղաքական յեղաշրջմանը, տակաւին պիտի կատարուի անի։

(Շարունակելի)

ՀԱՑ ՄԻ՛ ՏԱՔ ԳՈՐԾ ՏՈՒԷՔ

«Աղքատականութիւնը» եւ «մուրացկանութիւնը» ընկերաբանական գիտութեանց մէջ ամէնէն փափուկ հարցերն են։

Կ՚արժէ որ լրջօրէն ուսումնասիրուին այս վերանորոգուող երկրին համար։

Բայց մի կէտ, որ անվիճելի եզրակացութիւնը եղած է այդ հարցերու ուսումնասիրութեանը մէջ, այն է որ, ո՛ճիրներուն ամէնամեծ տոկոսին պատճառները մարդկային ընկերութեան արդի կազմութեանը անհաւասար եւ անարդար հիմքերն ու ձեւերն են։

Վերցո՛ւր ոճիրներու իրական պատճառները, արմատական դարման տար այդ ընկերական անարդարութեան եւ անհաւասարութեան, եւ հետզհետէ կը պակսին եւ կը վերջանան բառին բուն նշանակութեամբ «ոճրագործները», եւ անոր դուք կը դառնան մահուան պատիժ, բանտ եւ յարակից զոյգ օրէնքներ, սահմաններ եւ միլիոնաւոր ծախքեր . . .

Նոյնպէս մի կէտ անվիճելի ճշմարտութիւն եղած է որ «թափառաշրջիկներու», «մուրացկաններու», «աղքատներու» գոյութեան պատճառը քաղաքական եւ տնտեսական տագնապներէն յառաջ եկած եւ բնական կամ արհեստական կերպով ստեղծուած «անգործութիւն, անաշխատութիւնն» է։

Չենք խօսիր խեղանդամ, զառամած, ջլախտաւոր եւ նմանօրինակ հանգամանքով աշխատելու անընդունակ անձերու նկատմամբ։ Քաղաքակիրթ երկիրը բաւական «աւելորդ» միջոցներ կը ստեղծէ պատսպարելու համար զանոնք, փոխանակ թողնելու որ փողոցները թափառին կամ հրապարակներու վրայ անցորդին դէմը կարեն եւ . . . մուրան, ստանալով իրենց, զզուեցնելով անցորդը։ Պոլսոյ փողոցները եւ հրապարակները կը վխտան այդպիսիներով։

ՄԵՐ ԹԵՐԹՕՆԸ

ԲԱՆՏԷ ԲԱՆՏ

Երէկ աւարտեցաւ «ԲԱՆՏԷ ԲԱՆՏ»ի երկրորդ մասը։

Վաղուան թուով պիտի սկսինք նոյն պատմական մեծ թերթօնին Երրորդ Մասը որ իր շահեկան պարունակութիւններովը կը խոստանայ ըլլալ է՛ն յուզումնալից դրուագներու շարքը Զէյթունի ժամանակակից հերոսական ապրուած կեանքին։

Գ. Մասին մէջ յաջորդաբար պիտի տեսնենք Պատերազմական արտասովոր Ատեանը՝ կազմուած Ելլօրզի հրամանով, դատելու եւ նոյն իսկ կախաղան հանելու համար Զէյթունի Առաջնորդ Կարապետ Եպ.ը իր բոլոր համախոհներուն հետ, որոնք առաւօտ թիւ մը կը կազմեն։ Միւս կողմէ լեռները քաշուած փախստականները յաճախակի արիւնոտ ընդհարումներ պիտի ունենան կայսերական զօրքերուն հետ, պահելով մինչ իրենց անհատական անկախութիւնը եւ պիտի շարունակեն ցվերջ իրենց հերոսական ընդդիմութիւնը։

Այս Գ. մասին է՛ն շահեկան եւ յուզիչ դրուագը կը կազմէ Զէյթունի բանտարկեալներու շղթայակապ փոխադրութիւնը Հալէպի կեդրոնական բանտը, նահանգին Վերաքննիչ Ատեանին առջեւ վերստին դատուելու համար։

Ինչպէս ցարդ տեսան մեր ընթերցողները, «ԲԱՆՏԷ ԲԱՆՏ»ը երեւակայական կամ մտացածին վէպ մը չէ. ոչ ալ յերիւրուած արկածներու շարք մը, այլ Հայ Դարապետի քաջամարտիկ զաւակներուն մարտնչումներուն իրական պատկերացումն է, կամ, աւելի ճիշդը, Զէյթունի ժամանակակից պատմութեան ամէնէն կարեւոր եւ նշանակալից մասը, 1890էն 1895ի վերջը, ուր կըսկսի Զէյթունի 1895—1896ի հսկայական դիմադրութիւնը, որուն արդիւնքը եղաւ վեց Մեծ Տէրութեանց միջամտութեան շնորհիւ հաշտութեան կնքուիլը եւ կարգ մը առանձնաշնորհումներու պաշտօնական զիջումը։

Ուրեմն վաղուան թուով մեր թերթօնին՝ «ԲԱՆՏԷ ԲԱՆՏ»ի շարունակութիւնը։

Մենք կը հետաքրքրուինք աւելի անոնցմով, որոնք ֆիզիքապէս եւ մտքով առողջ են։

Վերցո՛ւր այդ քաղաքական եւ տնտեսական «տագնապ» կոչուածները, որոնք իրականութեան մէջ՝ նոյն տեսակի բռնապետութեանց հետեւանքներն են։ Արմատական դարմա՛ն տար տնտեսական անարդարութեան եւ անհաւասարութեան, աշխատանքի և վայելքի ընկերավար բաշխումով, եւ գոյութիւն չեն ունենար այլեւս մեր «ծոյլ», «թափառաշրջիկ» եւ այլ նուաստացուցիչ մակդիրներով որակած «աղքատ»ները (անգլ. Pauper) եւ պէտք չենք ունենար անոնց համար «օրէնքներ մշակել» . . . ։

Բայց որովհետեւ միանգամէն կարելի չէ՛ հիմնայատակ ընել հին ամրակազմ շէնք մը եւ նորը ճարտարապետել, գոնէ կրնանք այդ շէնքին կցել առժամանակեայ խրճիթներ, այդ «հասարակ մահկանացուներ»ու համար։

Բառին բուն նշանակութեամբ «աղքատ» — Pauper — չը կայ, այլ կայ ԱՇԽԱՏԱՒՈՐ, որ կա՛մ սովղուած է, եւ կամ քաջալերուելով վարժուած է մուրալու, նուաստանալու։

Եւ քաջալերողներն ալ այն «ողորմած» անձերն են, որ կը սիրեն սեւ ձեռքներ գնել ժամի դուռը կեցած «աղքատ»ին ափը։ Եւ քաջալերողները այն «բարեգործական» ընկերութիւնները եւ այն «նպաստամատոյց» յանձնաժողովներն ու մարմիններն են, որ նպատակ ունին «հաց բաշխել» աղքատներուն... ։

Հա՛ց բաշխել..., ի՛նչ նուաստացուցիչ եւ... անբարոյականացնող միջոց...։

Հասկանալի է այդ, իբրեւ «անմիջական» եւ «առօրեայ» մի դարման, անակնկալ աղէտներու ժամանակ, պատերազմի դաշտին վրայ հապճեպով կապուած վէրքին պէս։

Բայց մի՞թէ արդէն համոզուած չենք, որ այդ միջոցը չի կրնար արմատական դարման նկատուիլ, թէ՛ անոր առնողին արժանապատուութեանը եւ ապագայ բարեկեցութեանը, եւ թէ՛ «ողորմած»ին համբերատարութեանը եւ մարդասիրութեանը տեսակէտներով։

Պոլսոյ հայութիւնը, Պատրիարքարանէն սկսեալ մինչեւ ընտանեկան սալոններուն, երկար ժամանակ զբաղեցաւ եւ դեռ կը զբաղի «գաղթականներու» հրատապ հարցովը։

Հայրենիքի աւերին գա՛ծ, եւ իր ընտանեկան օճախին ծով ծով ցաւերովը արդէն տառապող՝ այդ աշխատաւոր եւ մեր զաւակացիներու երեսին շպրտելու յանդգնեցան նոյն իսկ ամէնէն անարժան նախատինքները։ Միւս կողմէ «խղճալով»... «հաց եւ պատսպարան»... կուտանք անոնց։

Մինչեւ ե՞րբ...։

Անոնք կերա՛ն, հագան, կապուեցան, քանի դեռ արմատական դարման տարուած չէ՛ անոնց գաւառներու տնտեսական անտանելի վիճակին։

Անոնք եթէ բոլորն ալ երթան, հոս դեռ հազարաւորներ կան ու կը մնան, մինչ «աղքատ», մինչ «մուրացիկ»...։ եթէ շարունակենք հաց տալ, «ողորմութիւն» տալ։

Ամէնէն առաջին արմատական դարմանը այն է որ, ջնջենք բոլոր «նպաստամատոյց» «բարեգործական», «աղքատախնամ» եւ նմանօրինակ ընկերութիւնները, Յանձնախումբերը եւ կազմակերպութիւնները, եւ հաստատենք անոնց փոխարէն՝ «աշխատանքի տուն»եր։

«Հաց մի՛ տաք», այլ «գործ տուէք» ֆիզիքապէս եւ մտքով առողջ աշխատաւորներուն։

Պատրւակ բռնելով Տաճկաստանի հիմակւան «տնտեսական տագնապ»ը, մենք հարիւր հազարաւոր լիրաներ կը փոշիացնենք «նպաստ»ներ, «ողորմութիւն»ներ եւ «հաց»եր բաշխելով, եւ նախաձեռնարկ չենք ըլլար՝ նոյն իսկ այդ գումարներու գոնէ մէկ մասովը՝ արմատական դարման մը տանելու. — ԱՇԽԱՏԱՆՔ ԳՏՆԵԼՈՒ, ԱՇԽԱՏԱՆՔ ՍՏԵՂԾԵԼՈՒ . . .

Այս օրուան հրատարակած «Աշխատանքի տան Հրաւէր»ը վրայ ուշադրութիւն դարձնենք խնդրեմ։

Այդ ընկերութեան կազմութեանը նախաձեռնողները, օրինակ առնելով Եւրոպայի եւ Ամերիկայի եւ նոյն իսկ դրացի Ռուսաստանի նմանօրինակ հաստատութիւններէն, կոչում կ՚ընեն այդ հրատապ հարցին լուծման նախաձեռնողներուն եղողներուն, որ օգնեն իրենց նախագծած այդ գործնական միջոցներէն։

Աշխատաւորը պէտք չունի հացի, — պէտք ունի աշխատանքի, պէտք են անոր համար անձնուէր եւ անվարձ միջնորդներ, որ գործ փնտռեն եւ տեղաւորեն։ Գործատէրերն ալ պէտք ունին վստահելի եւ երաշխաւորող միջնորդներու, որ իրենց գործին համար հաւատարիմ բանուորներ ունենան։

Այդ միջնորդը կ՚ուզէ ըլլալ Աշխատանքի Տունը՝ իր «գրասենեակ»ովը։

Այդ բաւական չէ, — գէթ առ այժմ, գործաւորը շատ եւ գործը քիչ է։

Պէտք է «ստեղծել» աշխատանք, որպէս զի աշխատաւորը՝ ներկայ տնտեսական զարգացմանը եւ մրցմանը կարենայ տոկալ, իր յատուկ արհեստը եւ մասնագիտութիւնը ունենալով, եւ անկէց իր եւ իր ընտանիքի ապրուստը հոգալով։

Այդ ստեղծագործողը պէտք է ըլլայ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՏՈՒՆԸ, բառին բուն նշանակութեամբ, իր արհեստանոցներովը։

Այդ ալ բաւական չէ. պէտք է զօրացնել աշխատաւորի անձնական նախաձեռնութեան ոգին մէկ կողմէն, եւ համայնական գործակցութեան «իւեսիլ» սկզբունքը միւս կողմէն, որպէս զի ան արդիւնաւէտ կարենայ, առանց ուրիշի օժանդակութեանը եւ «եռլտանաւորութեան»ը կարօտ ըլլալու, յոյսը դնել իր եւ իր ընկերոջ միացած բազուկներու եւ մտքերու ոյժին, ինքը լինելով միանգամայն աշխատող եւ ամբողջ շահը վայելողը։

Այսպիսի ձեռնարկներու ալ օժանդակը եւ քաջալերողը պիտի ըլլայ Աշխատանքի Տունը, գործակցական արհեստանոցներով եւ ապառողական խանութներով։

Ասոնցմէ զատ, առանց հոգաբարձուներու պաշտպանութեամբ ծանօթացած եւ զանազան պաշտօնատերէ տակ այժմու տունը մնացող աշխատաւորին համար ալ գործեր գտնել չենք։ Այսօր այդպիսիները չարաչար կը շահագործուին՝ ամէնէն աննշան վճարումներով՝ իրենց պարապոյ ժամերը վատնելով։ Անհրաժեշտ է այդպիսի գործերը ստանձնել կամ ստեղծել եւ բաշխել տուները՝ աշխատաւորին նպաստաւոր պայմաններով։ Այդ ալ դիւրութեամբ կրնայ ընել Աշխատանքի Տունը։

Վերջապէս իր յատուկ վաճառատուններով եւ վիճակահանութիւններով, Աշխատանքի Տունը աշխատաւորի արտադ-

բած «ապրանքը» պէտք ազատ սիալ հիմքի մը վրայ գրւած «վաճառականութեան» չարաչահութենէն։

* *

Այս ամէնը հետզհետէ, Աշխատանքի Տան նիւթական միջոցներու ներածին համեմատութեամբ, ձեռնարկելու միակ հիմնական նպատակը պէտք ըլլայ. «նպաստել երկու սեռի Հայ աշխատաւոր դասակարգի տնտեսական զարգացման և բարեկեցութեան»։

Զը ժոռնանք սակայն յիշեցնելու, որ այս ձեռնարկները պէտք ըլլան ԱՌԱՆՑ ՇԱՀԻ ԱԿՆԿԱԼՈՒԹԵԱՆ, եւ ատանց ակնկալելու ․․ եւ է փոխարինութիւն աշխատաւորի կողմէն։

Եթէ ․․ եւ է մի կազմակերպութիւն իրաւունք ունի գործածելու «բարեգործութիւն» բառը, այն ալ այս Աշխատանքի Տունն է, դերազանցօրէն եւ ամէնէն գործնական ու պատուաւոր եղանակով։

Ունի՞նք ․․ եւ է պիտակէ՝ մեր անձի տարեկան ծախքերու մէջ՝ «վասն բարեգործութեան», Աշխատանքի տան պէտք է յատկացնենք այն, եթէ գործնական մարդիկ ենք, եթէ իսկապէս եւ անկեղծօրէն բարիք ցանկացող ենք ճնշուածներուն եւ մեզմէ աւելի կարօտութեան մէջ գտնուողներուն։

Այն դիւրամատչելի ամսավճարը, որ որոշւած է Աշխատանքի Տան անդամակցելու համար, պատեհութիւն կուտայ «արամ հարուստ»ներուն ալ, որ օգտակար ըլլան այս հանրօգուտ ձեռնարկին։

Բայց աւելի բարեկեցիկները ուշադրութենէ վրիպեցնելու չեն, որ որոշւած երկու դասակարգի ամսավճարը նուազագոյնն է։ Վստահ ըլլալով որ իրենց «բարեգործական պիւտճէն» աւելի գեր է, կ'ակնկալուի որ իրենց սատարագրելիք ամսավճարն ալ աւար համեմատ։

Ո՞վ գիտէ, թերեւս Աշխատանքի Տան հաստատութիւնը, հետզհետէ բազմիւտար ելով եւ ճիւղաւորելով գաւառներու խորերը, նոր դարագլուխ մը բանայ Տաճկաստանի տնտեսական կեանքին, արմատականօրէն լուծելով «աղքատականութեան եւ ․․ պականութեան հարցերը»...

ՆԵՐՍԷՍ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Կ. Պոլիս, 1909 Փետր. 25

ՀԱՅ ԱԶԳ. ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ԾԱԳՈՒՄԸ

ԾԳՈՒՑՆԵՐՆ ու ԹԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Գ.

Նախորդ երկու յօդուածներով տեսանք թէ ի՛նչ պայմաններու մէջ ծնաւ Հայ Ազգ. Սահմանադրութիւնը։ Մենք պարզեցինք անոր երկունքի շրջանը, քայլ առ քայլ հետեւեցանք անոր նախնական գիծայինութիւններուն․ մէկ խօսքով, ներկայացուցինք Հայ Սահմանադրութեան Ծագումը։

Մեր նպատակն այդ էր, մինչեւ հո՛ս պիտի քալէինք։ Մեր նիւթէն դուրս կը մնան Ազգ. Սահմանադրութեան պատմական շրջանի իրադարձութիւնները․ հետեւաբար ես չպիտի յիշեմ Երուսաղէմի Հայ միաբանական երկպառակութենէն ծնած Լուսաւորեալ ու Խաւարեալ կուսակցութիւններու կռիւները, «Ներսէն Դուրսէնի վէճերը», որոնք նորածին Սահմանադրութեան գլխուն պայթեցան․ 1863 օգոստոս մէկի Պատրիարքարանի դէպքը, երբ հազարաւոր սահմանադրական երիտասարդներ Պատրիարքարան խուժելով Տէրոյեան Մատթէոս Սարկաւագին եւ ․․ պաշտօնեաները կ'արտաքսէին ու կը գրաւէին Պատրիարքարանի դուռները, եւ Սէլիմ փաշան 300 զինուորներով հազիւ կրնար կարգապահութիւնը վերահաստատել, մինչ Բ. Դուռը խոհեմութիւն կը համարէր փութացնել Հայ Սահմանադրութեան վաւերացումը։ Երկար չպիտի ծանրանամ 1866ի պետական այն հարուածին վրայ, որ գլխաւորապէս Թագթագեան պատրիարքի մը տիրապետական անձնիշխան ․․ ծնունդն էր, եւ զոր հազիւ Խրիմեանի օրով կարելի եղաւ չէզոքացնել։ Մէկ խօսքով չպիտի ընեմ հայ սահմանադրութեան պատմութիւնը, թողլով զայն ուրիշ պատեհ առիթներու։ Բայց անհրաժեշտօրէն օգտակար կը նկատեմ մեր ընթերցողներուն հետ, խորհրդածել պահ մը հայ սահմանադրութեան արդիւնքներուն վրայ, վեր հանել անոր օգտակար կողմերը, ապա անաչառ կերպով քննելու համար անոր թերութիւնները։

Ամենէն առաջ պէտք է ըսենք թէ Սահմանադրութիւնը՝ Հայ ժողովուրդին համար ․․ քայլ մըն էր դէպի արեւմտեան քաղաքակրթութիւնը։ Հայը միապետական-կրթական յառաջդիմութեան ճամբան էր որ կը բանէր։

Տեսա՞նք. Հայ Սահմանադրութիւնը կրթական հաստատութիւններու, դպրոցներու, արեւմտեան գաղափարներու եւ գրականութեան ծնունդն էր. բայց իր կարգին ․․ նա ․․ ծնունդ ․․ տալու կրթական-յառաջդիմական նշանաբաններու ․․ մաւորական-բարոյական ազդակներու (mobiles)։

1860 թուականը, ո՛չ միայն Պոլսոյ Հայ ազգային կեանքին, այլ եւ բոլոր Հայ ժողովուրդին համար իրապէս մեծ թուական մը կ'ըլլայ։ Հայ երիտասարդութիւնը, իր ամենամեծ յաղթանակէն գինովցած, նոր ոգի, նոր կորով կ'առնայ։ Ազգային գիտակցութիւնը ամէն ժամանակէ աւելի զօրաւոր կերպով կը ․․ ․․

Գաւառի Հայութիւնն ալ մայրաքաղաքին ազատութիւններուն կ'սկսի մասնակցիլ։ Նոր ընկերութիւններ, նոր խմբակցութիւններ կը կազմակերպուին։ Հաւաքական ոյժը կըսկսի գործել։ Անհատական նախաձեռնութիւններն իրենց արձագանգները կունենան հասարակութեան մէջ։ Հայ գրականութիւնը նոր զարթօնք մը կառնէ։ 1852էն ի վեր հրատարակուող Իւթիւճեանի օրաթերթ «Մասիս»ին եւ ուրիշ թերթերու հետ, հետզհետէ լոյս կը տեսնեն Գարագաշեանի «Մէր»ը, Հ. Սւաճեանի «Փունջ» ու «Փնջիկ»ը, Գ. Տէյիրմէնճեանի «Արեւելեան Դարը», արդի Պոլսահայ թերթերուն ամենէն հնագոյնը «Մանզումէի Էֆքեար», նմանապէս «Թաչնիկ օրագիր»ը, «Թաչնիկ Գեղասեանը, Ս. Փափազեանի «Ժամանակը, Իւթիւճեանի «Կիլիկիա»ն, Օ. Խօճասարեանի «Օրագիր»ը եւլն. եւլն. Պոլսոյ մէջ, Սրուանձտեանցի «Արծուիկ»ը, Տարօնի մէջ, «Դիմակ», «Գարուն Հայաստանի», «Մաղիկ», «Լուսափայլ» եւլն. Զմիւռնիոյ մէջ, «Ցայս»ն Արմաշի մէջ, «Սիօն»ն Երուսաղէմի մէջ եւլն. եւլն.։

Դպրոցնե՞ր, դպրոցնե՞ր, ո՛յս կ'ըլլայ հայուն ամենէն աւելի բուռն գոչը 60ական թուականներուն։ Ամէն թաղ իր մամուլը մէկ կամ մէկէ աւելի ընկերութիւնները կ'ունենայ վարժարաններուն օգնելու համար։ Սամաթիոյ «Հայկական»ը եւ Խասգիւղի «Վարդանանց»ը ամէնէն երկարակեացները կ'ըլլան անոնց մէջ։ Բայց առաջին սահմանադրական Պոլսահայուն ամէնէն աւելի փառքը կազմողը ուրիշ երեւոյթ մըն է. գաւառացի հայը իր տեղւոյն վրայ կրթելու գաղափարն է այդ. որուն իրականացման կրցաւ նուիրուիլ մայրաքաղաքի հայ ազգասիրութիւնը եւ հետեւաբար մինակ չի մնաց ու իրապէս ազգային գործ մը կրցաւ տեսնել։

Ցիշենք Արարատեան ընկերութիւնը որ վարժարաններ կը բանայ Վասպուրականի եւ Տարօնի մէջ, մասնաւորապէս վարժապետանոց մը Վանի մէջ. Կիլիկեան ընկերութիւնը, որ դպրոցներ կը բանայ Կիլիկիոյ հայաշատ վայրերուն, ինչպէս Հաճընի, Զէյթունի, Սիսի, Հալէպի մէջ, Դպրոցասէր Արեւելեանը՝ Մուշի, Բաղէշի եւ շրջականներուն մէջ, Խրղանի Ուսումնասիրացը, Պոլսոյ Բարեգործականը, Ազգանուէր Հայուհեացն ու Դպրոցասէր Հայուհեաց ընկերութիւնները, որոնք գաւառներու աղջկան ու իգական դաստիարակութեան կը սկսին նուիրուիլ։

Գաւառներն ալ անշարժ չեն մնար այս ընդհանուր ազատութեան մէջ. Խարբերդը կ'ունենայ իր Սմբատեանը, Սեբաստիան՝ իր Սենեքերիմեանը, Նիկոմիդիան՝ իր Ապահովեանը եւլն.։

Անհատներն իսկ հետզհետէ մեծ գործեր կ'սկսին տեսնել։ Մէզպուրեան, Սանասարեան, Գէրպէքեան, Դուրգէնեան, Սուրէնեան անհատական բարձր վարժարաններ կը սկսին բանալ։

Այսպէս, Հայը կը նետուի առաջ, կրթական գործին կը փարի կաթոգին, ու եթէ եկեղեցական խաւար հարուածները չունենայ իր գլխուն, այսօր բոլորովին տարբեր երեւոյթով մը ի յայտ պիտի գար անի։ Ու դարձեալ Օսմ. Հայրենիքը պիտի օգտուէր։

Թող չըսուի թէ Հայերը անջատական գաղափարներով փարեցան եւ բուպական քաղաքակրթութեան ․․

Հայը բնազդով գիտեց դէպ ի զարգացում, դէպ ի սահմանադրականութիւն։ Տիրող կառավարութիւնը անտարբեր էր սակայն։ Չէր ըմբռնած երկրին պահանջը, որ էր ընդգրկել Եւրոպայի յառաջդիմական սկզբունքներն ու գաղափարները։ Ու երբ Հայը անհատական ձեռներէցութեամբ գիտեց անոր, ինքը խոթիւ սկսաւ նայիլ, աւելի սիրեց ու փայփայեց երկրին բիրտ ու վայրենի բնակչութիւնը քան ընդունակ ու կրթուած Հայը։ Ու երբ Հայը գիտակից քաղաքն սկսաւ բարձրացնել, բողոքի այդ արդար ձայնը ջանաց խեղդել Քիւրտի, Չէրքէզին ու Թուրքին սանձաղանանուն ու բիրերուն ներքեւ։ Այսպէսով անուղղակի մղեց առապալով Հայը, Բոյնին, Սերպին, Պուլկարին ու Ալպանացիին նման անջատասէր ժողովուրդներու գաղափարները որդեգրելու։ Ուշ, չատ հեռու չէր այն ժամանակը, երբ Թուրք չարչարուող ժողովուրդներն իսկ, չկրելով հանդուրժել կառավարական հարստահարութիւններուն ու զրկանքներուն, ինքը, Թուրք ժողովուրդն անգամ պիտի ըլլար անջատական՝ տիրող կարգերուն հանդէպ։ Վկա՛յ՝ Երզրումի, Գասթէմունիի եւայլն թրքական ցոյցերը։

Թողլով, սակայն, վերջին թուականներուն Հայուն կրած ասոնցի հարուածներուն բուն չարժառիթները, մենք կ'անդրադառնանք տակաւին Հայ սահմանադրական վերածնութեան ուրիշ գեղեցիկ արդիւնքներուն։

ՏԻԳՐԱՆ-ՄԵՍՐՈՊ

Ա. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՍՈՎԸ
Բ. ԱԶԳ. ԵՐԵՍՓՈԽԱՆՆԵՐԸ

Երբեւ Հայ անհատ մը պարտք կը համարէր յայտնել ․․ կարծիքները երկու սա'կարեւոր հարցերուն վրայ։ Այն որ Հայ է ու միանգամայն ազգային արիւն կրող Հայ, բառին բովանդակ առումովը Հայ, անշուշտ ․․ որ երբ կը լսէ կամ կը կարդայ թերթերը, որոնք արձագանգ կ'ըլլան ամէն օր Հայաստանի գրեթէ ամբողջ մասին մէջ տիրող ահաւոր սովին, չէ կարելի չյուզուիլ, ու չը նպաստել թէ՛ բարոյապէս եւ թէ նիւթապէս, ըստ կարեաց։

Անուրանալի ճշմարտութիւն մըն է, ինչպէս տեսանք վերջերս 7-8 ամիսներէ ի վեր, յաւացուածէն աւելի եռանդուն ու յաջող կերպով ընդհանուր Հայութիւնը կ'աշխատի նպաստահաւաքման գործին։ Այո՛, գնահատելի է։ Սակայն այս ջանքով ոչ մեր պարտականութիւնը կը լրանայ եւ ոչ ալ այսքան աշխատութիւննիս ու զոհողութիւննիս արդիւնք մը կ'ունենան։ Որչափ ալ դրամ հաւաքուելով ղրկուի, դարձեալ սովը սով է, վէրքը արմատէն բուժելու է։ Խեղճ գիւղացիք ցորեն չունենալուն պատճառաւ հողերնին չկրցան ցանել, այսուհետեւ դարունը սկսեց երեւիլ։ Պէտք է միջոց մը հայթայթենք, զանէ գարնան ցանելու ցորեն ունենան, զէթ յառաջիկայ հունձքին քաղելու յոյս մը, ապա թէ ոչ՝ որչափ ալ դրամ ղրկուի անօգուտ, սովը պիտի չարունակուի գալիք տարի ալ աւելի անգթօրէն։ Սերմնցու ցորեն գտնելու մասին՝ եթէ ներեն իմ պատուական կուսակից ընկերներս, պիտի առաջարկեմ որ փոխանակ Պոլսոյ եւ Բերայի մէջ «պիրա» խմելով ժողովուրդին հաւ խմելու, որոնք ձանձրացան ․․ ընելէ, աւելի լաւ է երթան Հայաստան։ խմեն այն վճիտ ու նուիրական ջուրը, փոխան «պիրա»ի եւ օգնեն կատարելապէս ու միանգամայն գործնականապէս։

Ո՞վ կրնայ հակառակը հաստատել. ամէն քաղաք «միւլթէզիմ» կոչուած հարստահարիչներուն քով ապաստանելու աւելի ցորեն կայ, որոնց քիլէն, այսինքն 160 օխան, երկու հարիւր ղրշ. ապրանք եղած ցորենը չորս հարիւրի կը ծախեն, եւ դարձեալ զան չըլլալով կ'ըսպառեն որ աւելի բարձրանայ։ Անհանդուրժելի է։ Պէտք է իմ պատուական ընկերներս ամէն կողմ տանին ազգի ու կրօնքի խտիր դնելու, ժողովուրդը հաւաքեն, եւ նախապէս ազգարարեն որ յարմար գնով մը ծախէ, եթէ ոչ կառավարութեան գիծին օրէնքը յարգելու համար։ Գիտենք արդէն մարդ չընելնին, քանի որ նախորդ ամժամի թանկացները բոլորն ալ գեա պաշտօնի վրայ են։ Իսկ երրորդը՝ յարձակիլ ամբարներուն վրայ, բաժնել ըստ օրինի առանց կուռ մը ցորեն վնասելու եւ դրամը հաւաքելով յանձնել ․․ որ անկ է։ Ահա ամենէն կտրուկ միջոցը, ապա թէ ոչ թրանցավոր ․․ ալ ըլլան չը պիտի բաւեն։ Երբ այսպիսի ձեռնարկ մ'ընեն ընկերներս, այն ատեն աստիճան մը եւս պիտի փայլեցնեն իրենց ազգասէր ըլլալնին ու ժողովուրդը անձնուիրաբար պիտի ընդունի իրենց փրկիչը։

«Հիւանդը մանելէն վերջ մ'իշկի պէտք չ'ունենար»։

Բ. ԽՆԴԻՐԸ Ազգային Երեսփ. Ժողովն է. ժողովը կազմակերպուելէն ի վեր տակաւին նշանակելի գործ մը չըտեսաւ, բայց ի Ազգին սիրելի Հայրենը գանը բարձրացնելէն. այսչափն ալ եթէ չըներ, արդէն ժողովուրդը պիտի ընէր. ․․ ունի ըրած ունի. երկու մասի բաժնուած է. մի մասը անձնական կիրքերով լարուած վէճերանութիւններէ անդին չանցնիր, իսկ միւս մասը գրեթէ բացակայ՝ կարծես թէ անուանական Երեսփ. ըլլալու համար ընդունեցին։ Մեղք է մեղք Ազգին ցաւերէն, անգամ մը չուրջերնին դիտեցէք. եթէ ընդունեցիք մէկդի ձգեցէք անձնական չահ, կիրք, նկատումներ. ․․ գործը Ազգը ձեզնից գործ է ապասում ո՛չ թէ կոց ու կռիւ, վէճ ու պարապ խօսք, ապա թէ ոչ հրաժարեցէք, լաւ է ըլլան գործոն արժանապատիւ ու մեծապատիւ քան թէ ըլլալ անգործ գերապատիւ ու ազնուաշուք։ Իբր թէ եղածը չը բաւէր ամէն մեղքիս վրայ, երեսփոխանաց դիւանի կաշառքման ալ ձեռնարկած են, 300 ոսկիի չափ գումար մը ․․ Զարմանքս կուգայ թէ ուրկէ՞ ․․ սոյն կարեւոր գումար, ․․ դիւանին վրայ է 500 ոսկիի փոխառութեան խնդիրը. արդեօք երեք հարիւր փարա օգուտ մը ունեցա՞ք Ազգին ․․ երանելիներ. գիտենք որ ձեր աւանդը, գործառնողները, մինչեւ երեկոյ թոյլտու պատ աթոռներու վրայ կը նստիք, ․․ օրը երկու ժամ ալ «խօսք» ․․ նստեցէք Ազգին սիրուն համար, եթէ ճշմարիտ Հայու արիւն ու սիրտ կը կրէք։ Աթոռները արժէք չունին սրտին ու գործերնուն նայինք. կը զգործենանք իբր ․․ ժողովուրդ. տակաւին Պատրիարքարան մը չենք կրնար կառավարել, ապա մենք մեզ ինչպէս պիտի կառավարենք այս ընթացքով... Աւա՛ղ, աւա՛ղ, մաղթելով կարողութիւն, սպասելով յուսանք յաջողութիւն։

ԳՐԻԳՈՐ ԹՈՐՈՍԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ
ՏԱԳՆԱՊԱԼԻՑ ՎԻՃԱԿ

Մշոյ մէջ անօթութիւնը մեռնում են. Սով, աղքատութիւն, քրդական ապակալէք, անողոքօրէն ձեռք ձեռքի տըւած, գծուծային հարւածով ծանրացել են այդ երկրագործ ու մշակ ժողովուրդի վրայ։ Դրութիւնը տագնապալից է, եւ մեր Հայ ականջները վարժ են լսել անօթութիւնից նուաղումներ, մահեր, հարստահարութեան չարիքներ, ու լսել... Շատ չատ, այդ մասին ունինք մի փոքրիկ ձայն. պարզ լրագրական բողոք, եւ կամ մի քանի փարա ողորմութիւն, նպաստ անունով։

Ի՞նչքան ինկած է մեր այս Հայութիւնը. կար ժամանակ որ միշտ բողոքում էինք թէ բացարձակ բանակալութիւն կայ, կեղեքումն անհուն է, չարիքը անտանելի. այժմ երբ այդպէս չէ, միջոց կայ չարիքը դարմանելու, կազդուրելու, իբրեւ արժանաւոր ժողովուրդ, իբրեւ մարդ ապրելու վրայ կանգնելու, ո՞ւր ենք. ինչի՞ համար մնած ենք պոռճախները եւ չենք անում այն ինչ հարկաւոր է, ի՞նչ անհրաժեշտ է։ Երբ մենք սովորութիւն ենք արել եւ մեզ իրաւունք ճանաչել բողոքելու ուրիշի անպարտաճանաչութեան դէմ. ինչու չբողոքենք նոյնպէս մեր դէմ։ Ի՞նչ ենք արել մենք մեզ համար ազատութեան այսքան մեծ միջոցում, որից կարելի էր օգտուիլ չատ ու չատ. մի քանի յանցագործների դէմ ունեցած մեր բողոքն է համարւում մեր ամբողջ, միակ գործը, մենք որ քնից վեր կացածի պէս ազգ, ազգենք աղաղակում, ո՞ւր է մեր ազգութեան պաշտպանելու մեր հաւաքական մեծ ու փոքրիկ գործը, Երուսաղէմի գաղութինների խնդի՞րն է, ամէնի առաջոդ յանձնաժողովների՞ թէ լրագրական գանգատները։

Մեր ազգութիւնը, մեր խորհուրդները մեր գործողները ասում են, Ներսէս Վրդ. Խարախանեան գնալու է, եւ այդ նկատում են գարման ու գոհանում.։ Ի՞նչ պիտի անէ Խարախանեանը, նա հրաշագործ է՞, ի՞նչ է, մտքական զաւազա՞ն ունի մի չարժումով ջնջելու ու փոխելու այդ պատմական մեծ ու ամենաթշուառ ժողովրդի գրութիւնը։ Եթէ նա լինէր Ներսէս վարդապետի տեղ չպիտի գնայր առանց հիմնական պահանջներ գնելու եւ սատանալու. սովի դէմ պահանջելու էր հիմնաւոր նպաստ, գիւղացին իր գործի դրութեան մէջ կանգուն պահելու չափ. Տգիտութեան դէմ ժամանակի ոգուն համապատասխան մի քանի դրադարաններ հիմնելու չափով արժէքաւոր գրքեր։ Պահանջելու էր կրթութիւնից սովառանը գիւղերում դպրոցներ հիմնելու օգնութիւնը։ Պահանջելու էր ուժեղ պաշտպանութիւն հարստահարութիւնների դէմ մաքառելու համար։ Եթէ դրանք չը ստըւէին նրան, համոզ չպիտի երթէր։ Օսմ. Երեսփ. Գեղամ—Մուշի ներկայացուցիչը, իբր հայրենիքի ցաւերի զրութիւնը ներկայացնելու ու նրան մի գարման տանելու համար լրագրական տապարէզ եկաւ. ․․ աղերսներով, ու խնդրեց ով որ մի թուղթ կառք ունի թող տայ, ով որ մի ․․ ուժ, լուծեայ Գեղամին՝ հայրենիքի մեծ ցաւն է սորվել այդպէս լալագին դիմել, պէտք էր պահանջով դիմել, եւ պարտաւորեցնել այն ամէնին, որոնք այդ զանազան կարօտութիւնները գոհացնելու ընդունակ են, ապա թէ ոչ՝ կարմրեցնել ու սորվել որ ուրիշ ժամանակ զանազան հաշիւների տակ չըզոտուին, ազգի եւ ազգութեան գործերով, եւ իրենց չը համարին ազգութեան պատուաւոր, գործոն եւ օգնող անդամ։

Աւելի լաւ կը լինէր, որ այսպիսի կազմակերպական ուղղութեամբ Մուշին ու Մշեցիներին օգնողները, ուղղակի իրենց գործը գնէին տեղի հետ. ինչպէս Սանասարեանը կարենում, քան թէ միջոցէ միջոցներով, Պատրիարքարանով ու նրա օրէ օր հրաժարւող ու յաջորդող պաշտօնեաներով, ձգձգումի քաղաքականութեամբ Պոլսից երկարուել Մուշ, կեդրոնականութեան անյաջող ու աննպաստ գործողութեան բոլոր պակասներով։

Խարախանեան վարդապետին վերջին այցը աւե. նա ինձ ասաց որ Վանքի դպրոցի աշակերտները հացի տեղ գըլգըլ-ում են անօթութեան. ի՞նչ պիտի լինի այն աշակերտի ֆիզիքական կազմը ու մտաւոր ուժը, որի սնունդը գըլգըլն է։ Գոլիոբ, կեդրոնականութիւնը գիտէ՞ արդեօք որ աշակերտը գըլգըլով է իր գոյութիւնը քաշ տալիս. բաւական չէ մի Առաջնորդ ուղարկել. Խարախանեանը որչափ անձնուէր եւ իւր հայրենիքի ցաւերին անօգուտ մի մարդ է, բայց գա բաւական չէ, մինչեւ անգամ ամեն է նոյն իսկ մի ամբողջ Առաջնորդ զրկել ամբողջների մօտ։

Հրաւիրում են բոլոր տեսակի նպաստամատոյցները, յիշւած կազմակերպական դրութեամբ եւ ուղղութեամբ միայն մօտենալ Մուշին եւ Մուշի երկրագործ ու քաղ ժողովուրդին, որ քաղաքական ու տնտեսական կեանքի երկու բարձր ատաւելութիւններէ ի միասին է կրում։

Սրանով միայն կ'անցնի տագնապը, եւ Հայ ժողովուրդը իւր կացութեան եւ գիւղին կը բարձրանայ։

Ց. ՇԱՀԳԱԶԵԱՆ

ՀԱՒԱՍՏԻ ԱՂԲԻՒՐԷ կ'իմանանք թէ Ազգային Ժողովին մէջ հետզհետէ կ'աւելնան տրամադրութիւնները, առանց կուսակցական էնթրիկներու եւ զանազաններու ճնշման ենթարկուելու, խաղաղութեամբ եւ արդարադատ ոգիով լուծելու համար Երուսաղէմի Խնդիր կոչւած Գորդեան Հանգոյցը, որ որքան անլուծելի կը մնայ, այնքան աւելի ձախող կարգադրութիւններու պիտի մղուինք, որոնք բացարձակապէս հեռի են մեր մեծ ու պատմական Վանքը կրկին պայծառացած ու խաղաղած տեսնելու ազգային ջերմ բաղձանքներէն։ Եթէ մեր երեսփոխանները իրենց խղճին եւ իրենց զգացումներուն միայն կոչւած ըլլան, եւ իրենց առջեւ դրուած իրողութիւններէն դատեն գործը, չնախապաշարուելով այս կամ այն կուսակցութեան, այս կամ այն մեծ ազդային նպատակաւոր յաւակնութիւններէն, վստահ ենք թէ խնդիրը չատ չուտ պիտի կարգադրուի, եւ ցարդ եղած գայթակղութիւններուն վերջ պիտի դրուի, եւ անոնց ալ նպաստաւոր ըլլալը պիտի հաստատուի։

ԲԱՂ. ԲԺՇԿ. ՖԱՔԻՒԼԹԷՆ Եւրոպա բժիշկներ եւ դեղագործներ ղրկելու համար մրցում մը բացած էր։ Անցի՛ր օր այդ մրցումը կատարուեցաւ «ֆաքիւլթէ»ի ուսուցիչներու ներկայութեամբ։ Բժիշկներէն 13 հոգի, իսկ դեղագործներէն 14 հոգի ներկայացած էին։ Հայ ըլլալով երկու հոգի մասնակցեցան, Տօքթ. Ներսէս էֆ. Ուզունեան եւ Տօքթ. Գեռնոն էֆ. Գէզազեան։ Քննութիւնները անաչառօրէն կատարուեցան եւ բժիշկներէն 10 հոգի յաջողեցան, իսկ դեղագործներէն երկու հոգի։ Ներկայացող Հայերէն Տօքթ. Ուզունեան յաջողեցաւ, դեղագործներէն ալ Հայ մը յաջողած է։ Տօքթ. Ուզունեան Բժշկ. վարժարանի անցեալ տարուան յաջող շրջանաւարտներէն է որ տարիէ մը ի վեր իբրեւ ներքին բժիշկ կը ծառայէր Ազգ. Հիւանդանոցին մէջ։

Ի ՆՊԱՍՏ ՍՈՎԵԼՈՑ.— Գաբրիէլ Գասապեանի եւ Վերժին Ինճիճեանի ամուսնութեան առթիւ 5 ոսկի ի նպաստ սովելոց յանձնուեցաւ Պատրիարքարանի։

ՀԱՅԱԳԻՏ ՕՏԱՐՈՒՀԻ ՄԸ.— ԿԵՍԱՐԻԱՑԵՆ ԼՈՒՐԵՐ.— Կեսարիոյ մեր թղթակիցը Տիար Ներսէս Շահնուր հետեւեալը կը գրէ ժամի Փետր. 15 թուով.— Այս ու այն լուրերը տալէ առաջ կ'ուզէի Հայագէտ օտարուհիի մը վրայ քանի մը խօսք ընել։ Զեմ ուզեր աւելի ընդարձակ գրել այս օտարուհիին՝ Միսիս Վընկէթի մասին, այլ իր բերնէն եղած քանի մը բառերով միայն ծանօթացնելու նպատակով իր խօսքերը կը չակերտեմ հոս։ «Անա», Րաֆֆիի «Խենդ»ին անգլիերէն թարգմանութիւնը՝ որուն հրատարակութեան մասին թղթակցութեան մէջ եմ Միսա Զերազին հետ. ահա՛ Գարեգին եպսկ. Սրուանձտեանցի «Մանանայ»ն ու «Համով հոտով»ը, որոնց թարգմանութիւններն ալ լմնցած են։ Նպատակս է Հայուն ցաւը ծանօթացնել օտարին ու անոր կեանքն ու համակրութիւնը գրաւել Հայ ազգին վրայ»։ Միսիս Վընկէթ կինն է Թալասի Ամերիկեան Գոլէճի նախագահին, տիպար կին մը, սիրող ու պաշտող Հայութիւնը։ Զարմանալի է թէ ի՞նչպէս կրցած է թարգմանել այս գրքերը, որոնք լեցուած են գաւառաբարբառներով։ Իր այս երկերը կ'անմահացնեն իր անունը Հայութեան մէջ ու իր հայագէտ համբաւը կ'արդարացնեն։

* Ս. Կարապետ բարձրագոյն վարժարանը մինչեւ հիմա կարելւոր գիրք մը գրաւած էր իր քաղաքամայր բացուն ըլլըջանով. Դեկտ. 11ին ուսանողները բողոքեցին կարգ մը ուսուցիչներու դէմ, որոնք հանուեցան վարժարանէն եւ խառատացուեցաւ մինչեւ Բարեկենդանը նոր ու մասնագէտ ուսուցիչներ բերել տալու Սակայն Բարեկենդանը եկաւ եւ դեռ ոչ մէկ գաստատութ նշան կ'երեւայ, հին ուսուցիչներէն քանի մը հոգին ալ հրաժարեցնել տալու նպատակը կայ վարժարանին վարիչին մօտ։ Բարեկենդանի առթիւ տրուած արձակուրդը յաւիտեան պիտի տեւէ կ'երեւայ ու տղաքները ցրուած՝ վերջնական որոշման մը կը սպասեն։ Դպրոցին թչնամիները ու վարնոււած ուսուցիչներու բարեկամները սուտ ու կեղծ լուրեր հաներ եւ թիւրիմացութիւն մը մտցուցեր են ուսանողութեան եւ վարիչին միջեւ։ Դպրոցը գոցուելու վտանգին մէջ է եւ մօտ օրէն Սանասարեանին բաղդակից մը պիտի ըլլայ կ'երեւայ։ Որուան լրագրութեան ուշադրութիւնը կը հրաւիրենք այս մասին։

* Քաղաքական խանակութիւններ կային՝ որոնք հետզհետէ բաչւող վիճակ մը ստացան։ Կառավարական չէնքին վրայ եղած յարձակումէն—ինչ որ ծանօթ է ամէնուն—ի վեր խանութները գոց կը մնային մինչեւ ամսոյ 10ին, որոնք բացուեցան Գաղատիոյ կուսակալին չնորհիւ որ Կեսարիա ժամանեց չաբաթ մը առաջ։ Մեծ պահքի առաջին օրը Տէրէվէնկի մէջ քանի մը Հայ երիտասարդներ զինուորական մարզանքներ կատարեր ու ձեռբակալուեր են։ Հիմա կ'իմանանք թէ կուսակալը ազատ արձակեր է բոլորն ալ որով հանդարտեր են գրգռւած մտքերը։

ԳԸՍԷՐԻԻՖ ՏԷՐԷ ՆԻ ՆԷՆԻ ՄԱՀԱԼԼԷՍԻ միացեալ թաղերու երեսփոխաններէն միայն հրաժարման պատճառաւ, նոր երեսփոխանի մը ընտրութեան քուէարկութիւնը ըստ Սահմանադրութեան պիտի կատարուի յառաջիկայ կիրակի առաւօտ ժամ 3-5 Գէօյիւք Տէրէ Ս. Հռիփս. եկեղեցւոյ Թաղ. Խորհրդարանի մէջ։

Ընտրողաց եւ ընտրելեաց կրկին ցանկերը եկեղեցւոյ բակը ի տես ժողովրդեան կախւած են։ Ասոնց մասին դիտողութիւնք ըստ օրինի պէտք է հաղորդուին մինչեւ չը. իրիկուն։ Կը խնդրուի որ Թաղեցիք կատարեն իրենց ընտրական պարտաւորութիւնը։

ԲԱԲԵՐԴԷՆ մանիֆաթուրայի վաճառական Աստուր էֆ. Մուրթաֆեան, որ երկու օր առաջ Պոլիս եկած է, գանգատով կը խօսի Բաբերդի Օսմ. Քոմիթէի մասնաճիւղին վրայ եւ կը յայտարարէ թէ անոր անդամները ամէն ջանք չեն խնայեր Հայ եւ Թուրք տարրերուն մէջ համերաշխութիւնը տեւական ընելու համար։ Վերջին դէպքին առթիւ ալ Քոմիթէն իր զօրաւոր ազդեցութիւնը ի գործ դրեր է, մտքերը հանդարտեցնելու համար, ինչպէս գրած էր արդէն մեր թղթակիցը՝ Քիւրքճեան էֆէնտի։

ՂԱԼԱԹԻՈՅ եկեղեցիին երաժշտապետ կարգուած է Օննիկ էֆ. Խանճեան, Լեւոն էֆ. Չիլինկիրեան Պէշիկթաշ փոխադրուած ըլլալով՝ նոյն պաշտօնով։

ՆՇԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ.— Անցեալ օր Տօլմաճեանց բնակարանին մէջ տեղի ունեցաւ ի ներկայութեան ազգականներու եւ բարեկամներու Արամ էֆ. Ցակոբեանի նշանախօսութիւնը Օր. Վառվառ Տօլմաճեանի հետ։ Արամ էֆ. Ցակոբեան Սանասարեան վարժարանի նախկին սաներէն՝ Եւրոպա ղրկուած էր մանկավարժական ուսմանց մէջ կատարելագործուելու համար, եւ անցեալ տարի Բարիզի «Էքօլ Նօռմալ Սիւբէրիէօռ»ի չրջանը փայլուն կերպով աւարտելէ յետոյ տեղս ժամանած է եւ մօտ օրէն ուսուցչական պաշտօնով Կարին պիտի մեկնի։ Իսկ Օր. Վ. Տօլմաճեան համեստ կրթութեամբ զարգացած եւ ընտանեկան եռչանիկ բոյն մը կազմելու համար պարկեշտ ձիրքերով օժտուած օրիորդ մըն է։

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ՀԱՄԵՐԳՆԵՐ.— ՂԵԿԱՎԱՐՈՒԹԵԱՄԲ ԼԵՒՈՆ ՊՕՂՈՍԵԱՆԻ.— ՑԵՐԵԿՈՅԹ ԱՌԱՋԻՆ.— Գալաթ, Խորէնեան վարժարան, 1909 մարտ 1)14, կիրակի ցերեկ, ժամը 2ին (Ը. Ե.)։ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՄԵՐԳ Ազգային, ժողովրդական եւ մարտական քառաձայն երգեր։ Կը մասնակցի Բերայի երկսեռ երգեցիկ խումբը (75 հոգինոց)։ ԳԻՆ.—Ա. կարգ՝ 10 ղուռ., Բ. կարգ 5, Գ. կարգ 3։ Տոմսակները կը ծախուին Գալաթ՝ Գ. Մելիք Տուլմանօֆի մօտ, իսկ Համերգի օրը՝ վարժարանին մէջ։ Տոմսակ ոչ ոքի կ'ուղարկուի։

ՀՐԱՒԷՐ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՏԱՆ

Հայ աշխատաւորը չատ անգամ, քաղաքական եւ տնտեսական տագնապներու պատճառով, անգործ եւ թափառական, մինչեւ իսկ զրկւած է նպաստ եւ ողորմութիւն սատնելու չափ նուաստանալ։

Այս ցաւին գործնական եւ արմատական դարման մը տանելու համար՝ «ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՏՈՒՆ», անունով Ընկերութիւն մը հիմնել ձեռնարկուած է, «Հայ երկու սեռի աշխատաւոր դասակարգի տնտեսական զարգացման եւ բարեկեցութեան նպաստելու» նպատակով։

Ընկերութիւնը այս նպատակին իրագործման միջոցներ ընտրած է։

Ա.— Աշխատանքի Գրասենեակ բանալով գործ հայթայթել անգործ կին եւ այր աշխատաւորներու։

Բ.— Հիմնել եւ ստանձնել Արհեստանոցներ զանազան արհեստներու, ուր աշխատաւորները թէ՛ արհեստ սովրին եւ թէ՛ ազատօրէն հայթայթելու դիւրութիւն ունենան։

Գ.— Օգնել հիմնելու Համայնական-Գործակցական (Coopératif) Արհեստանոցներ եւ աջակցիլ հիմնուածներուն։ Ինչպէս նաեւ օգնել հիմնելու Տիպար Սպառողական Վաճառատուններ, որպէս զի աշխատաւորը կարենայ գնել աժան եւ անխարդախ պիտոյքներ։

Դ.— Հայթայթել «աշխատանք» այն այր եւ կին աշխատաւորներուն, որոնք տրտնւած են տունը մնալ։

Ե.— Հող տանիլ ձեռատուեսաներու եւ արհեստանոցներու արտադրութեանց արդիւնաւոր վաճառման, բանալով «ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՏՈՒՆ» անունով վաճառատուններ, կազմելով վիճակահանութիւններ, եւայլն։

Ընկերութեանս կրնան անդամակցիլ՝ կին եւ այր՝ այն անձերը, որոնք կը համակրին այս նպատակին եւ կը վճարեն ամսական առ նուազն երկու դահեկան։

Ընկերութեան գործառնութիւնները անթերի հսկողութեամբ վարելու համար՝ ապահովւած է նաեւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան հովանաւորութիւնը։

Վստահ ենք որ ամէն մարդասէր Հայ՝ անդամ կը փափաքի ըլլալ այս հանրօգուտ գործին։ Ուստի կոչւած կ'ընենք փափաքողներուն եւ կը հրաւիրենք որ հաճին յառաջիկայ Մարտ 1ին, Կիրակի, կէս օրէ վերջ ժամը 2ին (Ը. Ե.), ներկայ գտնուիլ Բերայի Արհեստանոցի սրահը, Ընկերութեանս առաջին Ընդհանուր Ժողովին, վաւերացնելու համար Կանոնագիրը եւ ընտրելու Գործադիր Մարմինը, որպէս զի արդէն իսկ պատրաստ դրամական գումարով՝ անմիջապէս սկսուի գործը։

Ցուսալով որ Զեր փոքրիկ զոհողութիւններով կ'աջակցիք գործին

Մնանք յարգանօք

Ի դիմաց Աշխատանքի Տան,

Առժամեայ Ցանձնախումբ

Ց. Գ.— Մեր հասցէներն են.

1. Ցակոբ Գոհրի, Բէօյիւքբաղ ․․, Պոլիս։
2. Արծիւ Գրավաճառանոց, Մաքրուհճըլար, 22, Պոլիս։
3. Մարգարեան Գրատուն, Մէրճան Պոլիս։
4. Ս. Երրորդութեան եկեղեցիի բակկալը, Բերա։

ՀԱՅ ԳԻՏՆԱԿԱՆ ՄԸ ԵՒ ԻՐ ԿԱՐԾԻՔԸ

Ամերիկայի «Ասպարէզ»ին մէջ կը կարդանք.—

Սովորաբար չափերով, պատուով եւ հաղորդակցական ուրիշ արտադրութիւններով զբաղող Ֆրէզնոյի Հայոց մէջ ուրախալի անակնկալ մըն էր տեսնել նաեւ Հայ գիտնական մը, Գրիգոր Գուրգէնեանց, պատկառելի քիմիագիտութեան, որ քանի մը օր առաջ Ֆրէզնոյէն անցաւ։ Տր. Գուրգէնեանցի հետ մտերմական տեսակցութիւն մը ունենալով իրմէ սա տեղեկութիւնները քաղեցինք. Ինքը բնիկ Բաղդադցի է, նաւթահորերու աշխարհէն, ուր Աղամեանի եւ ուրիշ Հայ ընկերութիւններու նաւթային գործարաններուն մէջ կառավարիչ եղած եւ նաւթագործութեան մէջ մեծ հմտութիւն եւ կարողութիւն ցուցուցած է։ Իր ուշադրութիւնը գլխաւորապէս նաւթի քիմիական ճիւղին յատկացուցած ըլլալով, այդ մասին մեծ համբաւ հանած եւ աշխարհի լաւագոյն հեղինակութիւններէն մէկը եղած է։ Քիմիագիտութիւնը Ցիւրիխի եւ Գէնի համալսարաններուն մէջ կատարելագործած է։ Իր ամբողջ հմտութիւնը նաւթային զտագործութեան վրայ կեդրոնացուցած ըլլալով, գործարաններու համար վերջնագոյն եւ կատարելագոյն գործիքներ յօրինած եւ իր անունովը փաթենթ ալ ըրած է։ Այդ պատճառաւ Տր. Գուրգէնեանցի սիստէմը նաւթային զտարաններու համար խիստ կարեւոր դարձած է։ Գորգ նաւթէն կէռոլին, պէնզին, թերփինթայն եւ ուրիշ չատ մը տարրերը կատարելագործեալ միջոցներով հանել իր ճիւղն է։ Տր. Գուրգէնեանց «Ամերիկեան քիմիագէտներու ընկերութեան» անդամն է։

Անուանի տօքթորը իր գիտական հմտութիւնը չատ տեղեր գործնականի վերածած է։ Անգլիական ընկերութեան մը կողմէ Պօրնէօ կղզին տարւած է, այնտեղի նաւթահորերուն զտարանները իր սիստէմով չինելու համար, եւ հոն երեք տարի անցուցած է։ Համբաւը մինչեւ Ամերիկա հասած է, եւ Սան-Ֆրանչիսքօյի Քալիֆորնիա Բէզրօլէօմ Րէֆինէրի Լիմիթէտ, անկլօ-ամերիկեան ընկերութեան կողմէ հոս հրաւիրուած է։ Տր. Գուրգէնեանց 3 տարիէ ի վեր Սան Լուիզ Օպիսփօ կը գտնուէր ուր Սթանտարտ Օյլ ընկերութեան զտարանէն եւք ամէնէն մեծ նաւթային զտարանը չինեց, որուն մէջ իր փաթենթները դրաւեցան։ Սան Լուիզ Օպիսփօ գտնուած միջոցին հրաւէր ընդունեց Ճապոնէն ուր գնաց եւ զտարան մը

յառաջադիմը չինեց ճարտնական կառավարութեան համար։ Տր. Գուրգէնեանց այցելած է նաեւ Թէքսասի նաւթահորերը։ Տր. Գուրգէնեանց Սան Լուիս Օպիսփոյի մէջ իր գործը աւարտած ըլլալով, հայրենիք կը վերադառնար եւ ճամբան վրայ Թիֆլիս ալ ուզած էր հանգիպիլ, այնտեղի հայերը տեսնելու համար։ Վաւելագույն երիտասարդ մըն է. ամէն հայ որ տեսնէր, կը հարցնէր թէ հայրենիք պիտի վերադառնա՞յ, թէ ոչ։ Իրեն շատ տարօրինակ կ'երեւնար թէ հայեր աս'կայուն հոս կենան եւ երբ Թուրքիոյ մէջ ազատութիւն կը տիրէ եւ ա՛յնչափ պատեհութիւններ կան հոն մեծամեծ գործեր ընելու։ «Եթէ կը վախնաք Թուրքիա երթալ, եկէք Կովկասի՛ բնէր, Երեւանի նահանգը ձեզի շատ ակ կայ»։ Ասկէ գնաց Պէյքրսֆիլտ, այնտեղի նաւթահորերը եւ գործարանները այցելելու եւ իր փորձերուն վրայ տեղեկութիւններ առնելու։ Ապա պիտի այցելէ Լօզ Անճըլէս եւ անկէ ուղղակի Նիւեօրք։ Նիւեօրք ալ ամիս մը մնալէն ետքը պիտի երթայ Պոլիս։ Հոն միտք ունի ամերիկեան եւ հանք. չինութեանց նախարար Գաբրիէլ էֆ. Նորատունկեանի հետ տեսակցիլ եւ Թուրքիոյ նաւթահորերը շահագործելու նկատմամբ թելադրութիւններ ընել։ Պոլսէն մտադիր է երթալ Կովկաս եւ Վան այդ երկու նահանգներուն նաւթահորերը ուսումնասիրելու համար։ «Մենք հայերս պէտք է շահագործենք այս հարստութեան աղբիւրները, կ'ըսէր. եթէ Անգլիացիք իմնան անմիջապէս կրնան ընկերութիւններ կազմել եւ հացը մեր ձեռքէն խլել»։ Շատ յորդորեց այս անգի Հայերը որ նորանոր աշխատանք սորվին, մանաւանդ նաւթահանութեան եւ քարիւղի վրայ գաներ սորվին եւ վերադառնան հայրենիք, ուր պիտի գտնեն հարստութեան իրական աղբիւրներ։ Ըստ Տր. Գուրգէնեանցի, Վանայ ծովը խիստ մեծ հարստութեան աղբիւր մըն է։ Այդ ծովին ջուրը կը պարունակէ մեծ քանակութեամբ «սուլֆաթ տը սուտ», որմէ կը չինուի քասաբօնաթ, պիքառպօնաթ տը սուտ, որոնց համար աշխարհի ամէն կողմ մեծ պահանջ կայ։ Ուրախալի է տեսնել որ Հայ հանճարը ամէնէն առաջ հայրենիքին կ'ուզէ օգտակար ըլլալ։

ՆԵՐՔԻՆ

ՄԵՐ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՌՈՒՍԻՈՅ ԵՐՐՈՐԴ ԾՈՒՂԱԿԷՆ ԿԸ ՎԱԽՑՈՒԻ.— Առաջին ծուղակն էր Սերպիան ու Գարատաղը գրգռելը։ Երկրորդն էր Սերպերը յորդորել որ իրենց գործը Մեծ Տէրութեանց յանձնեն եւ հիմակ երրորդէ մը կը վախցուի, որ ուղղակի մեզի դէմ լարուած կ'ըլլայ։ Կ'ըսուի թէ Սերպերն ու Գարատաղցիները յանկարծ Նովի Պազարին վրայ պիտի յարձակին։ Ասիկա մեզի համար պատերազմ ըսել է, եթէ Մեծ Տէրութիւնք նորէն յօժարելով չկլեցնեն մեզի համբերութեամբ եւ քիչ մըն ալ դրամով հրաժարիլ Նովիպազարէն ալ, ինչպէս $2\frac{1}{2}$ միլիոնով դուրս հանեցին մեզ բոլորովին Պոսնա-Հէրսէքէն։ Աւստրիա իր գործը ամուր կապեց, հիմա բնականաբար անշահախնդիր պիտի ըլլայ, երբ մեր սահմաններուն վրայ յարձակում գործեն հարաւային Սլաւները։ Նովիպազարը կորսուած շատ դէշ պիտի ազդէ թէ՛ մեր արտաքին աշխարհավարութեան եւ թէ մեր երկրին ամբողջութեան պահպանման տեսակէտով։

Անհատանդութեան մեծ սարեր մը։ Մեծ Տէրութիւնք ըրին չըրին, Աւստրիան մէջէն դուրս հանեցին, որովհետեւ հակառակ պարագային եւրոպական պատերազմ մը կը վախցուէր։ Հիմա Սլաւները Թուրքերուն հետ նախ առանձին պիտի ձգեն, եւ յետոյ ամէնքը միանալով խորհուրդ պիտի տան մեզի որ սանկ նանկ համաձայնինք։

Երանի թէ սխալ ըլլար լուրը։

ԱՒՍՏՐԵՒՍԵՐՊ ՏԱԳՆԱՊԸ

ՄՏԱՀՈԳՈՒԹԻՒՆԸ Բ. ԴՐԱՆ ՄԷՋ.— Կ. Պոլսէն կը հեռագրեն Վիեննա թէ Բ. Դուռը խիստ մտահոգ է որ Տէրութեանց կողմէ նախապէս տրուած հաւաստիքներուն հակառակ ելլէն գործնալ Սերպիոյ եւ Գարատաղի համարփոխարէնութիւն պահանջեն Թուրքիայէն ո՛չ միայն Ազրիականի երկաթուղիի ձեւով, այլ նաեւ ուրիշ սահմաններու վրայ։ Կ'ըսուի թէ Բ. Դուռը արտասահմանի իր դեսպաններուն միջոցաւ նոր հաւաստիքներ պիտի խնդրէ Տէրութիւններէն։

ՍԵՐՊԻԱ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿԷ ՍՊԱՌԱԶԻՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ.— Եւրոպայի մայրաքաղաքներէն հասած խաղաղասիրական հեռագիրներուն հակառակ, Սերպիա տենդոտ կերպով իր սպառազինութիւնները կը շարունակէ։ Զօրահանութիւնը կը տեւէ, եւ Շապացի առջեւ նոր զինքեր շու վրայ ամրութիւններ կը հաստատուին։ Սաւ եւ Տրինա գետերուն ամբողջ երկայնքը առկէն ականներ զետեղուած են՝ Դանուբի աւստրիական նաւատորմիղին ցամաք ելլելու առեէ փորձ արգիլելու համար։

Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Ռուսիոյ միջեւ փութկոտութեամբ խորհրդակցութիւններ կը փոխանակուին։ Աւստրիոյ ընթացքը սկսած է զայրոյթ պատճառել այդ երեք Տէրութեանց, քանի որ Աւստրիա կ'ուզէ ուղղակի բանակցիլ Սերպիոյ հետ, որուն մերժումը կրնայ յանկարծ խաղաղութիւնը վրդովելու առիթ տալ։ Ռուսիա մանաւանդ ամբողջ Արեւելեան խնդիրը գումարումէք ժողովին առջեւ կ'ուզէ հանել, եւ Աւստրիա առար կ'ընդդիմանայ։

1881ի ԳԱՂՏՆԻ ՊԱՅՄԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —Երկար ատենէ ի վեր կը գիտցուէր թէ Աւստրիոյ եւ Սերպիոյ միջեւ պայմանագրութիւն մը կնքուած է, որով Սերպիա ոտքով գլխով Աւստրիոյ կը կապուէր, բայց բուն պարունակութիւնը յայտնի չէր ո՛չ միայն Եւրոպայի, այլ նոյն իսկ Սերպերուն, բաց ի երեք չորս սերպ պետական մարդոցմէ, որոնցմէ չէր կրնար զայն գաղտնի պահել Միլան Թագաւոր։ Վարչապետ Բիրօչանաց երկար ընդդիմութենէ մը վերջ ստորագրեց, ա՛լ չը դիմանալով Միլանի սպառնալիքներուն եւ քծնիքներուն։ Այդ պայմանագրութեան միջոցաւ Աւստրիա կ'երաշխաւորէր Միլանի եւ իր ժառանգներին շահերը եւ ի փոխարէն արտօնութիւն կը ստանար «փոխ առնելու» Սերպիոյ հողը, եւ ի հարկին անկէց անցնելու «բարեկարգութիւն վերահաստատելու» համար Մակեդոնիոյ եւ Սելանիկի մէջ։ Մ. Բիրօչանաց սրտին ցաւէն չկրցաւ պահել, եւ գաղտնիքը յետոյ իմացուց գլխաւոր Սերպ պետական մարդոց, եւ պարունակութիւնն ալ յանձնեց Մ. Բրօթիչի, խօսք առնելով անկէց որ իր մեռնելէն վերջը միայն խնդիրը հրապարակ հանէ։ Մ. Բիրօթիչ հիմա հրատարակութեան տուած է զայն Պելկրատի մէկ Հանդէսին մէջ։ Այնքան վառոդի զգացումներով թելադրուած պայմանագրութիւն մըն է ասիկա, որ մինչեւ իսկ Միլանի որդին Ալեքսանդր գահ բարձրանալէ վերջ տեսաւ զայն, զարհեց. — «Ասիկա պարզապէս մատնութիւն է»։

Աւստրիա Պերլինի Վեհաժողովին մէջ Թուրքիոյ ամբողջութիւնը պահպանելու պատուոյ խօսք տալէն 10 տարի վերջ, նոյն պայմանագրութեամբ կը խոստանար այժ տալ Սերպիոյ, նոյն իսկ օգնել անոր, գէպ ի հարաւ (Օսմ. հողին վրայ) տարածուելու պարագային։ Եւ հիմա գերերը ո՛րքան փոխուած են, եւ ահա Աւստրիա ինք կ'արգիլէ Սերպիան որ աչք չունենայ Պոսնա-Հէրսէքի։ Այս տեսակ յայտնութիւններու առջեւ, զարմանալու չէ որ Սերպերը խիստ զայրացած են, եւ անոնց հետ բոլոր սլաւ եղբայրները։

ԱՆԳԼԻԱ ՊԻՏԻ ՕԳՆԷ ՌՈՒՍԻՈՅ.— Բեթերսպուրկի թերթերը ժամանակէ մը ի վեր բնաւ գրգռութեան չեն ենթարկուիր, Սերպիոյ խնդիրէն ի վեր։ Լոնտոնէ Բեդերսպուրկ լուր գացեր է թէ Մեծն Բրիտանիա յանձն կ'առնէ Ռուսիոյ այժ տալ ո՛չ միայն միջազգային խորհուրդներուն մէջ, այլ նաեւ ճակատամարտի դաշտին վրայ։ Անգլիա, Ֆրանսա եւ Ռուսիա որոշեր են իրենց Վիեննայի դեսպաններուն հրահանգ տալ, վերջին անգամ ըլլալով կոչուած մըն ալ ընելու Ֆրանց Եօզէֆ կայսեր խաղաղասիրութեան։

ԿԱՅՍ. ԱՆՁՆԱԿԱՆ ԳԱՆՁԸ.— Մինչեւ հիմա Սուլթանին անձնական գանձին համար սահման մը որոշուած չէր։ Երեսփ. ժողովը պարտի օր՛ առնէն զրկել կայսեր անձնական գանձու ինչպէս նաեւ իշխաններու եւ իշխանուհիներու յատկացուած ռոճիկներու խնդրով։ Բազմաթիւ երեսփոխաններու կարծիքին նայելով, կայսեր անձն. գանձը ամսական 50000 ոսկիի պիտի զեղչուի, (այս տեղեկութիւնը կուտայ «Լը Թիւրքի», բայց 50,000 ոսկին ի՛նչ է արդեօք, ամսակա՞ն թէ տարեկան) եւ բոլոր ռոճիկները պիտի ջնջուին։ Իշխաններու ռոճիկը ամսական հազար ոսկի է, իշխանուհիներունը՝ 800 եւ փեսաներունը 300 ոսկի, արդ, առանց ջնջուած են բոլորովին, եւ կայսրը իր արկղէն տարեկան մեզ հարիւր հազար ոսկի պիտի հատուցանէ։ Պիւտճէին այս գլխուն մասին վիճաբանութիւն կատարելու առեն, վիճակագրութիւն մը պիտի ներկայացուի բոլոր օտար վեհապետներու անձն. գանձուն նկատմամբ, հաստատելու համար թէ կարելի չէ 600000 ոսկիէն աւելի գումար մը սահմանել անձն. գանձուն Թուրքիոյ պիւտճէէն՝ որ 14 միլիոն ոսկիի կը հասնի։ Անգլիոյ պիւտճէին վրայէն որուն հասոյթները 170 միլիոն անգլ. ոսկի են, անգլիական ազգը անձնական գանձուն 400000 ոսկի կը հատուցանէ միայն։

ՌՈՒՍԻԿԱՆԱԿԱՆ ԱՐԳԵԼՔԻ ՄԸ ԴԷՄ. —«Եէնի Կազէդա» հարցում ուղղած էր վարչապետ Հիւսէյին Հիլմի փաշայի թէ ի՛նչ տեսակ անօրինութիւն էր այն որուն համեմատ «Իսմայիլիա» շոգենաւը ուղեւոր ճամբելու համար զացող նոյն իսկ կարգ մը յարգելի անձնաւորութիւններու արգելք յարուցուած էր ոստիկանութեան կողմէ շոգենաւ մտնելու, եւ այս կամայական անօրինութիւնը կը նկատէր իբր մեղանչում մը սահմանադրական կարգերու դէմ։ Վարչապետ Հիւսէյին Հիլմի փաշա նամակ մը գրելով «Եէնի Կազէդա»յին, կ'ըսէ թէ այդ մասին Ներքին գործոց նախարարութեան կողմէ ո եւ է հրահանգ կամ որոշում չէ տրուած, եւ թէ արդէն պատուիրած է ոստիկանական նախարարութեան որ այդ մասին քննութիւն կատարէ։ Բայց երէկի Թուրք թերթերը այդ արգելքը կը նկատեն իբր ոստիկանական միջոց մը, Իզզէթ փաշայի որդւոյն Ապտիւրրահման պէյի փախուստը կաեբելի չդարձնելու համար, վասն զի յիշեալը՝ յոյն աղջկան մը պատիւը բանաբարած եւ յետոյ անոր սաղմը վիժել տուած ըլլալով, աղջկան ծնողքը դատ բացած էր իր դէմ, եւ Ապտիւրրահման կ'ուզէր փախչիլ։ Բայց ի՛նչ կը նշանակէ Ապտիւրրահմանի մը համար ամբողջ ժողովրդեան դէմ է արգելքներ յարուցանել։ Դժուա՞ր բան Ապտիւրրահմանը ձերբակալել։

ՄԻԴԻՆԿՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ ԿԱՆՈՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ որ Պետական Խորհրդոյ օրէնսգիր ճիւղին կողմէ պատրաստուած էր եւ որ Երեսփ. ժողովոյ առջի օրուան նստին մէջ ընդունուեցաւ, կը պարունակէ 12 յօդուած։ Ըստ այդ կանոնագրին, միդինկները ազատ են քաղաքական։ Գումարումէն առաջ պէտք է յայտագիր մը պատրաստել որով նշանակուին գումարման վայրը, օրը եւ ժամը։ Ասոր փոխարէն ոստիկանական նախարարութենէն ընկալագիր մը պիտի առնուի։ Յայտագիրը գումարումէն առ նուազն 24 ժամ առաջ պէտք է տրուի։ Անցուդարձի արգելք ըլլալու եղանակով հանրային ճամբաներու վրայ գումարումները արգիլուած են։ Ասկէ զատ, հանրային քարոզական հակառակ բանախօսութիւններ չպիտի ըլլան։

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ Ցեանց Պատրիարքութեան խնդրին մասին հեռագիր մը ասկէ առաջ կը ծանուցանէր թէ հաշտութիւն գոյացած ըլլալով պաշտօնանկ Տ. Տամիանոս դարձեալ Պատրիարք եղած է։ Արդ, այս վերջինը Երուսաղէմի Պոլսոյ պատր. փոխանորդին հեռագիր մը ուղղելով հարցուցած է թէ զինքը Պատրիարք պիտի ճանչնա՞ն թէ ոչ։ Այստեղէն ալ պատասխան տրուեցաւ թէ ինքը Պատրիարք չի ճանչցուիր, եւ թէ Պատրայի մետրապոլիտը պատր. տեղապահ կը ճանչնան։

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ԱՇՏԱՐԱԿԸ.— Ինչպէս յայտնի է, հայ ճարտարապետ մը, Պ. Արամ Թահթաճեան, պատկանեալ պաշտօնատան դիմած էր Ղալաթիոյ աշտարակին վրայ յարկ մը աւելցնելու եւ բարեզարդելու՝ կազինօներով, եւն.։ Պետական Խորհուրդը յետ քննութեան, այդ դիմումը մայրաքաղաքին բարեզարդութեան համար պատշաճ նկատեց, եւ որոշեց այդ մենաշնորհի խնդրանքին մասին քննութիւն կատարել։

ԿՆԿԱՆ ԿՌԻՒ.— Բերա, Լօրանտօ աբարդմանը բնակող դերձակուհի Մատամ Զապէլ եւ առամիարայժմ՝ իրեն էֆ.ի կինը տիկին Վիրժինի առջի օր Բերա, Շիշլիին վրայ կռիւ սկսան եւ հովանոցի հարուածներ իջեցուցին մէկ մէկու վրայ, մինչեւ որ ժողովուրդ եւ ոստիկանութիւն միջամտեցին եւ զանոնք բաժնեցին իրարմէ։ Մատամ Զապէլ իր հակառակորդը ծեծելէ ետք՝ շարունակեց իր ճամբան հնդկահաւի մը հպարտութեամբ։ «Բիւզանդիոն» կը ծանուցանէ թէ Տիկին Զապէլ Բարիզ մեկներ է… ո՛չ անշուշտ այնտեղի մայթերուն վրայ ալ կռուելու համար…։

ՌՈՒՍ ԿԱՄԱՒՈՐՆԵՐ. — 200 Ռուս խաղախներ առջի օր Պոլսէն անցան Սերպիա երթալու համար իբր կամաւոր։ Երկու սպայ ալ կայ հետերնին։

ԵՐԿՈՒ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ. — «Բրօտոս» կ'իմանայ թէ Օսմ. Բօժիգէն եւ ազատականները իրարու միացնելու փորձերը ձախողած են։

ՆԱԽԿԻՆ ՄԵԾ ԵՊԱՐՔՈՍ ՖԷՐԻՏ ՓԱՇԱ ծերակուտական պիտի անուանուի։

ՕՍՄ. ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ 30ական զինուոր պիտի ղրկէ Պարսկաստանի մէջ գտնուող Օսմ. հիւպատոսարաններու։

ՏԷՊՐԷԻ ԱԼՊԱՆԻԱՑԻՆԵՐԸ դաշնագիր մը կնքած են, որով կը հրաժարին արեան վրէժի ալպանիական սովորութենէն։

ԴԻԱՐՊԷՔԻՐ.—Կը ծանուցանուի թէ մետերս երկու երեսփոխաններ գանկեր պիտի անդամակցին։ Տեղակալի նախագահ Սայիտ փաշա յայտարարած է թէ կ'ընդունի դատական նախարարութիւնը պայմանաւ որ գործունեայ խորհրդական մը տրուի իրեն։

ՊԻՒՏՃԷԻՆ մէջ խնայողութիւն ընելու համար արտաքին գործոց նախարարութիւնը մտադիր է ջնջել Սթօքհոլմի, Պրիւքսէլի, Մատրիտի եւ Լա Հէյի Օսմ. դեսպանատուններ։

ԱՏԱՆԱՅԻ մէջ անցեալ Բշ. օր զրոյց շրջաբերուեր է թէ Հայերը պիտի փորձեն յարձակիլ զինուորական մթերանոցներուն վրայ, .՚. բայց առանց բան մը չէ եղեր։

ՄԱՆԱՍՏԻՐԻ գաւառին մէջ վեց սերպ հրոսախումբեր երեւան ելեր են։

ԵԱՆԻԱՅԻ մօտ Թղթատարը յարձակում կրեր է աւազակներու կողմէ, որոնք կողոպտեր են զայն։ Ծրարները ի մէջ այլոց 500 ոսկի կը պարունակէին։

ԱՅՆ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐԸ որոնք Մէտրնէի մէջ անկարգապահ ընթացքներ ցոյց տուած էին, Սելանիկ փոխադրուելով, Գ. զօրաբանակի այլ եւ այլ մասերուն մէջ տեղաւորուած են։

ՔԷՕՐՐԻՒԼԻԻ մէջ ասկէ առաջ Թատերական ներկայացման մը առեն կարգ մը զինուորներ խռովութիւն յարուցած էին։ Այդ դէպքին հեղինակները Սկիւպի զինուորական ատեանին մէջ դատուելով, մահուան դատապարտուեցան։ Ուրիշ վաթսուն զինուորներ չորս տարուան բանտարկութեան դատապարտուեցան։

ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԷՆ եգիպտացի իշխան Ազիզ փաշա քանի մը օր առաջ Պոլիս գալով Սուլթանին այցելեց եւ անոր նուիրեց իր հետը բերած 10 Թութակները։ Գիշերը պալատան մէջ հացկերոյթ մը տրուեցաւ ի պատիւ իշխանին։

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ՌՈՒՍԻԱ. —«Եէնի Կազէթա» կը գրէ թէ առջի իրիկուն ուշ ատեն Բեդերսպուրկէն ժամանող հեռագիր մը կը ծանուցանէր թէ Ռուսիա սկզբունքով կը մերժէ Թուրքիոյ հակառաջարկը եւ այս մասին պատասխան մը տուաւ Րիֆաթ փաշայի։ Այդ պատասխանին համաձայն պատերազմական տուգանքին ամբողջութիւնը հարիւրին 4 տոկոսով դրամագլխել'ի վերածելէ յետոյ 2 միլիոն ոսկիէն աւելի գումար մը վճարել հարկ պիտի ըլլայ, մինչդեռ Օսմ. կառավարութեան հակառաջարկին համեմատ տուգանքի գումարը դրամագլխուխի վերածելէ յետոյ հարկ պիտի ըլլար որ Թուրքիա Ռուսիոյ վճարէ առ առաւելն 800,000 ոսկի։ Ռուսիոյ հաշուով պատերազմական տուգանքը՝ 4 առ հարիւր տոկոսով դրամագլխելով վերածելու պարագային, Թուրքիա կը պարտաւորի 8.269,000 ոսկի վճարել, մինչդեռ Թուրքիոյ հակառաջարկին մէջ 5 ու կէս առ հարիւր տոկոս հաշուելով 6 միլիոն 242 հազար ոսկիոյ դրամագլուխի գումար մը կը գոյանար եւ այդ գումարէն զեղչելով Պուլկարիոյ փոխարինութեան գումարը. միայն 800,000 ոսկի պիտի վճարուէր։ Այս կերպով ցաւալի է որ ամիսներ տեւող բանակցութիւններէ յետոյ միլիոններու տարբերութեամբ խնդիրը անլուծելի եւ մանաւանդ անընդունելի կը մնայ։ Օսմ. կառավարութիւնն տրպած է ուրիշ միջոցներ փնտռել խնդիրը կարգադրելու համար։

∴ «Լը Թիւրքի» կ'իմանայ թէ սխալ է այդ մերժումին լուրը, եւ թէ բանակցութիւնները կը շարունակուին։

ՆԷՇՐԸՆԸԼ ԲՐՕՎԼԷՆՇԸԼ ապահովգ. ընկերութեան Թուրքիոյ Տնօրէն Արշակ էֆ. Ունճեան որ իր ստանձնած գործին մէջ առաջնակարգ ճշդապահութիւն ի գործ կը դնէ, շարունակ, Սկիւպի եւ Սելանիկի իր գործակալներուն հեռագիրներէն իմանալով այն կողմերուն վերջին հրդեհներուն առեն, ընկերութեան վնասները, հեռագրով արտօնեց անմիջապէս կարգադրել զանոնք։

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻԷՆ իմացուցած է անցեալ օրուան միդինկի կազմակերպիչներուն թէ չի կրնար ընդունիլ անոր ըրած պահանջումները՝ շոգենաւուցին երթեւեկներու մասին։

ՓԵՐԳ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ.—Պելկրատի Օսմ. դեսպանատան զինուորական կցորդը գրած է պատերազմական նախարարութեան թէ Սերպիա փութով առաջ կը տանի իր զինուորական պատրաստութիւնները։ Այս պատճառաւ է որ Թուրքիա որոշած է յետաձգել տալ Սելանիկէն-Պելկրատ ռազմամթերքի փոխադրութիւնը։

ՀԱՑԻՆ ԳԻՆԸ. — Ներքին գործոց նախարարութիւնը հրաւիրեց քաղաքապետութիւնը որ մասնագէտներէ յանձնաժողով մը կազմուի հացի գինը ճշդելու համար, վասն զի փռապաններու առաջարկած գինը չափազանց է։

ՅԱԲՈՆՑԻ իշխան Քանի, քեռորդի Յաբոնի կայսեր, որ Պոլիս եկած է երկու տեղակալներու հետ, երէկ Պալատ կոչուի անցնելով այլ եւ այլ տեղեր այցելեց։ Սօֆիայի թերթեր կը գրեն թէ Ֆէրտինանտ իշխանը ինքնագիր նամակ մը յանձնած է ճարոնցի իշխանին՝ Միքատօ կայսեր տրուելու համար։

ՑԱՆԴՈՒԳՆ ԳՈՂՈՒԹԻՒՆ ՄԸ.—Ասկէ ամիս մը առաջ, Սկիւտար, Սէլամսըզ զինուորական պահականոցին քովը գտնուող սպանդանոցէն 22 ոչխարներ կը գողցուին գիշերանց. սակայն ոչխարներէն մին փախչելով հուզայ սպանդանոցին մօտերը գտնուող մսավաճառ Խրիսթօի խանութին դրան առջեւ կը կենայ։ Գիշերապահը տեսնելով այս ոչխարը, կը գողնայ եւ կասկածելով անմիջապէս լուր կուտայ մսավաճառին, որ ոչխարը տեսնելով կը ճանչնայ թէ իրն է եւ ի՛րն ալ իբր կարգին կասկածելով որ գողութիւն մը եղած է, կ'երթայ գիշերապահին հետ սպանդանոց, ուր կը տեսնեն թէ իրօք 22 ոչխարները յափշտակուած են։ Մսավաճառը ճարպկութեամբ վեց մարդիկ կը ղրկէ Թօփանէլի օղլու Նօէ Գուլաւսիի կողմերը, ոչխարներուն հետքը գտնելու համար։ Ու ո՛վ զարմանք, գիշերուան ժամը 8ին միջոցները Հէյէց գերեզմանատունէն կը գտնեն 14 ոչխարը ու կը վերադարձնեն դարձեալ իրենց փարախը։ Իսկ մնացեալ ութը հատը գողերը արդէն իսկ անհետացուցած էին։ Առջի գիշեր, դարձեալ նոյն յանդուգն գողերը կ'երթան նոյն սպանդանոցը։ Ներս կը մտնեն եւ ոչխարները մէկիկ մէկիկ քննութենէ անցնելէ վերջ, կը զատեն ամենալաւագոյն տեսակէն 12 հատ ք ը վ ը ր ճ ը ք ոչխարները ու չալկելով կը թացնեն։ Կը գտնուէին նաեւ այծեր, սակայն գողերը զանոնք հոն կը ձգեն, վախնալով որ փախցուցած մամանակին կը մայեն, որով իրենք ալ կը բռնուին։ Սակայն զարմանալի է որ առաջին գողութենէն ետք, ոստիկանութիւնը մասնաւոր պահակ մը դրած էր գողութիւնը չի կրկնուելու համար, որ սակայն դժբախտաբար կրկնուեցաւ։ Սկիւտարի Միւթէսարրըֆին ուշադրութեան կը յանձնենք։

ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՀԱՅԵՐԸ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

ԹԷՀՐԱՆ, 11 Մարտ.— Այն զրոյցը թէ խումբերին կողմէ մօտ օրէն խառնակութիւն մը պիտի ըլլայ, յուզումի մատնած է Հայ ժողովուրդը։ Ազգայնականները (ազատականք) յայտարարութիւն մը հրատարակած են որով կ'ըսեն թէ Հայերը բնաւ մաս չունին շարժումներուն մէջ։

ՆԱԽԱՐԱՐԱՑ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ երէկ նիստ գումարեց, որ տեւեց երկու ժամու չափ։ Որոշուեցաւ Էրզրումի ու Չըլտըրի կորոտեալներուն համար հարկ եղած գումարը ղրկել։

ԵՐԶՆԿԱՅԷՆ Փետր. 26 թուով պաշտօնական հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ քրիստոնեաները նոյն առտուն իրենց խանութները բացեր են, սակայն քիչ վերջը զրոյց ելլելով որ Թուրքերը Քրիստոնեաներու դէմ ընդհանուր ջարդի պիտի սկսին, դարձեալ խանութները գոցուեր են։ Ժողովուրդին պէտք եղած յորդորները եղած են եւ վախնալու բան չկայ։

Դ. ԶՕՐԱԲԱՆԱԿԻ հրամանատար անուանուեցաւ Դ. զօրաբանակի նախորդ հրամանատար միւշիր Իպրահիմ փաշա։

ՎԵՐՋԻՆ լուր մ'ըն ալ կը ծանուցանէ որ սխալ է թէ Ռուսիա մերժած է օսմ. հակառաջարկը։ Բանակցութիւնները կը շարունակուին, եւ երէկ Բ. Դուռնէն նոր հրահանգ ուղղուեցաւ Բեդերսպուրկ Րիֆաթ փաշայի։

ՕՍՄ. ԵՐԵՍՓ. ԺՈՂՈՎԻՆ
40րդ ՆԻՍՏԸ
ԽԱԹԹԸ ՀԻՒՄԱՅՈՒՆԸ
ՆՍՏԱՇՐՋԱՆԸ ՉՈՐՍ ԱՄԻՍ ԵՐԿԱՐԱԾ

Երէկ ժողովին յաջող նիստերէն մէկն էր։ Սահմանադրական կարգերու ամրապնդման մասին նոր փաստ մը ձեռք բերուած էր։ Ժողովին կողմէ յայտնուած փափաքին համաձայն Սուլթանը չորս ամիս երկարաձգած էր այս առաջին նստաշրջանը, որպէս զի ազգին ներկայացուցիչները կարենան լայնօրէն զբաղիլ երկրին վերածնութեամբ։ Կանուխէն բազմութիւն եկած էր, սակայն տակաւ ցրուեցաւ, որովհետեւ Եպարքոսը լուր ղրկած էր թէ ժամը 10 ու կէսին պիտի գայ նստաշրջանը երկարաձգող Խաթթը Հիւմայունը կարդալու։

Ժամը ճիշդ 10 ու կէսին հասաւ Եպարքոսը երբ երեսփոխանները սկսան արագ արագ լեցուիլ սրահ։ Օթեակներու մէջ կը գտնուէին կայս. իշխաններ, ծերակուտականներ եւ դեսպաններ։ Ընդհանուր տպաւորութիւնը լաւ էր եւ խանդավառ։

Քառորդ ժամ ետքը սրահ մտան Եպարքոս Հիլմի փաշա, Պալատան Ա. քարտուղար Ճէվատ պէյ եւ նախագահ Ահմէտ Րիզա պէյ։ Ճէվատ պէյ եւ Հիլմի փաշա բեմ գացին, մինչ նախագահը նիստը բացաւ։ Հիլմի փաշայի ձեռքն էր կարմիր մետաքսէ տոպրակիկը ուր կար Իրատէն։ Հիլմի փաշա սկսաւ բանալ ծրարը։ Այս պահուն երեսփոխաններ գիտել տուին թէ ընդհ. նիստ է այս եւ ծերակուտականները չեն եկած։ Նախագահը չփոթեցաւ։ Բայց Եպարքոսը յայտնեց թէ սովորութիւն է որ Խաթթը Հիւմայունը միեւնոյն օրը կը կարդացուի թէ՛ Երեսփ. ժողովին եւ թէ Ծերակոյտին մէջ։

Ասոր վրայ Խաթթը Հիւմայունը տուաւ Ճէվատ պէյի որ հանդիսաւոր ձայնով նախ կարդաց կայս. այն գիրը որ ուղղուած էր Եպարքոս Հիլմի փաշայի՝ ծանուցանելով թէ Խորհրդարանին նստաշրջանը չորս ամիս երկարաձգուած է եւ թէ ասոր վերաբերեալ իր Խաթթը կը փափաքի որ կարդայ Ա. քարտուղար Ճէվատ պէյ։

Ճէվատ պէյ նաեւ կարդաց Խաթթը Հիւմայունը՝ որուն թարգմանութիւնն է հետեւեալը.—

ԽԱԹԹԸ ՀԻՒՄԱՅՈՒՆԸ

Եպարքոսի եւ Երեսփ. ժողովի յարգելի մարմիններուն.

Ըստ Սահմանադրութեան, թէեւ ընդհ. ժողովին չորս ամիսէ բաղկացած նստաշրջանը, բացման թուականէն համաձայն պիտի վերջանայ Մարտի վերջը. սակայն, մեր երկրին կեանքին, բարեկարգութեան եւ զարգացման վերաբերեալ օրէնսգիրները իրենց պատկանեալ պաշտօնատուններէն տակաւին ամբողջովին պատրաստուած եւ Երեսփ. Ժողովին յանձնուած չըլլալը յայտնեց մեր Բ. Դուռը։ Մեր կայս. անձին մօտ սահմանադրական դրութեան ամրապնդումը վերջին ծայր փափաքելի եւ պահանջելի ըլլալով, եւ նկատելով որ երկրին աստիճան մը եւս օգտուիլը միմիայն կախում ունի նոյն օրինագծերուն՝ ընդհ. ժողովին կողմէ քննուելէ եւ հաստատուելէ ետք գործադրութեան դրուելէն, ուստի յարմար դատեցի եւ հրամայեցի ներկայ նստաշրջանը երկարաձգել մինչեւ Յուլիս ամսոյ վերջը։ Բնական է թէ յարգելի անդամները մանաւանդ նահանգներէն եկած երեսփոխան էֆ.ները իրենց անհատական գործերէն եւ ընտանիքներէն այս պատճառաւ ժամանակ մը եւս հեռու մնալու զոհողութիւնը յանձն պիտի առնեն. սակայն հայրենիքին ու ազգին երջանկութեան եւ փրկութեան վերաբերեալ ծառայութիւնները ամէն տեսակ անհատական գործերէ նախընտրելի ըլլալը ձեզ ամէնուդ յայտնի ըլլալով, սրտանց համոզուած եմ թէ յարգելի մարմինը այս զոհողութիւնը ուրախութեամբ յանձն պիտի առնէ իր հայրենասիրութեան եւ ազգասիրութեան բերմամբ։ Մինչեւ հիմա տեսնուած ձեր հայրենասիրական ջանքերը բաւականին երաշխիք մըն են թէ մեր Բ. Դուռնէն ընդհ. ժողովին յանձնուելիք օրէնսագծերը՝ մեծ ուշադրութեամբ եւ հոգատարութեամբ քննելով, երկրին ու ազգին յառաջդիմութեան եւ երջանկութեան, ինչպէս նաեւ անդորրութեանն ու ապահովութիւնը երաշխաւորող օրէնքներու պատրաստութեան ջանքեր պիտի ընծայէք։ Մեր երկրին ընդհանուր կութիւնները ո՛ր աստիճան որ լայն են, պէտքերն ալ նոյն համեմատութեամբ շատ են։ Մեր պետութեան եւ ազգին փառքին ու փրկութեան, ինչպէս նաեւ մեր այս նուիրական հայրենիքին անդորրութեան եւ երջանկութեան համար տածուելիք բոլոր ջանքերուն առթիւ Երկնային Նախախնամութիւնն եւ Մարգարէին բարձր հոգին ձեզ ամէնուդ օգնական ըլլայ»։

Ճէվատ պէյ կարդալէ ետք համբուրեց Խաթթը Հիւմայունը եւ յանձնեց Եպարքոսին, յարելով թէ Սուլթանը իր բարեւներն ալ կը հաղորդէ ժողովին։ Անդամները միաբերան «շնորհակալ ենք» ըսին։

Նախագահ Րիզա պէյ յարեց,—Վեհ. Սուլթանին այս հրամանը կը միանայ ազգին իղձերուն, այսինքն հայրենիքին երջանկութեան եւ փրկութեան մասին փափաքներուն հետ։ Ասոր համար շնորհակալ ենք։ Նոյնպէս, կայս. բարեւներուն ու մեծարանքին փոխադարձաբար մեր յարգանքները յատս գահոյից մատուցանելը կը խնդրենք Ա. քարտուղար Ճէվատ պէյէն։

Ետքը փակեց նիստը։

Եպարքոսը եւ Ճէվատ պէյ յետոյ ելան վեր, Ծերակոյտի սրահը, ուր գացին նաեւ երեսփոխանները։ Հոն ալ, բոլոր ծերակուտականներուն ներկայութեան կարդացուեցաւ Խաթթը, նոյն արարողութեամբ։

Ծերակոյտի նախագահ Սայիտ փաշա սապէս պատասխանեց.—Իրաւ է թէ շատ մը օրինագիծներ դեռ չեն պատրաստուած, առանց ամբողջացման համար Խորհրդարանին նստաշրջանը երկարաձգուած է մինչեւ Յուլիսի վերջը։ Այս Իրատէն ապացոյցներէն մէկն է թէ մեր վեհապետը կը փափաքի Սահմանադրութեան։ Այս պատճառաւ Ծերակոյտը իր շնորհապարտութիւնը կը յայտնէ յատս կայս. Գահոյից։ Նաեւ Եպարքոս փաշային ալ կ'առաջարկեմ վստահութիւն եւ շնորհակալութիւն յայտնել որ երկրին այս պէտքը յայտնած է Վեհ. Սուլթանին մօտ եւ այս Իրատէն հոս բերած։

Անդամները ծափահարեցին։

Հիլմի փաշա ու Ճէվատ պէյ մեկնեցան Խորհրդարանէն, պահ մը նախագահին սենեակը հանգիստ առնելէ ետք։

Երեսփ. Ժողովին եւ Ծերակոյտին մէջ ծափահարութիւն անցի չունեցաւ երէկ եւ Խաթթը ողջունուեցաւ ջերմեռանդներով եւ «Թէշէքքիւր էտէրիզ» ձայներով։

×

Առջի օրուան ժողովը իր նիստը հաւաքման մէջ հետեւեալ խնդիրներով զբաղեցաւ։

Եպարքոսը ղրկած էր տուրքերու գանձման նոր կանոնագիրը որ յանձնուեցաւ օրինագծի յանձնաժողովին։

Կարդացուեցաւ օրինագծի յանձնաժողովին տեղեկագիրը Եվքաֆի նախարարութիւնը ջնջելու մասին երեսփոխանի մը առաջարկին առթիւ։ Յանձնաժողովը կը մերժէր այդ առաջարկը։ Այս խնդիրը օրակարգ պիտի ըլլայ երկուշաբթի օր։

Հիճազի երկաթուղիին ի նպաստ անտառներու նախարարութեան կողմէ վաւերականութէ առնուած յաւելուածական տուրքը ջնջել կ'առաջարկուէր։ Այս մասին երկար վիճաբանութիւն մը եղաւ եւ խնդիրը ղրկուեցաւ մասնաւոր յանձնաժողովին։

Սեբաստիոյ երեսփոխան Եօմէր Շէվքը էֆ. յարելով թէ նոյնիսկ մենէ շատ աւելի պիւտճէ ունեցող կառավարութիւններ իրենց նախարարներուն, կուսակալներուն եւ բարձր պաշտօնեաներուն այստեղի չափ թօշակ չեն տար, կը խնդրէ որ այդ թօշակները զեղչուին եւ ելմտացոյցէն առաջ այս խնդիրը նկատի առնուի։ Ժողովը ընդունեց այս առաջարկը եւ յանձնեց բարենորոգմանց յանձնաժողովին։

Մուշի երեսփոխանները կ'առաջարկէին խճուղի մը շինել եւ երկաթուղիի գիծ մը անցնել նոյն տեղէն։ Ոմանք առարկեցին թէ ամէն տեղ երկաթուղի կուզէ, բայց դրամ չկայ. հետեւաբար, հարկ չկայ սանկ առաջարկներու։ Սակայն ելու Գ. Տ. Կարապետեան ընդդիմախօսեց եւ վերջապէս յաջողեցաւ ընդունիլ տալ այդ առաջարկն ալ, որ ղրկուեցաւ Հանր. Շինութեանց յանձնաժողովին։

Ընդունուեցաւ նաեւ թղթիք մը որով կ'առաջարկուէր առանց սէնէտի ինթիզալ եղած կալուածները առանց ծախքի դարձեալ ժառանգորդներուն փոխանցել։

Ալի Ճէնանի պէյ կ'առաջարկէր Պաղտատի երկաթուղիին այն տեսակ ուղեգիծ մը տալ որ Կրդ. եւ Հրդ. զօրաբանակները իրարու կապէ։ Այս ալ ընդունուեցաւ։

ԺԱՄԱԳՈՐԾՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ
ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ ՅԱՂԹԱՆԱԿ ՄԸ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄՐՑՈՒՄ
ՆԷՕՇԱԹԷԼԻ ԱՍՏԵՂԱԳԻՏԱԿԱՆ ԴԻՏԱՐԱՆԻՆ

Որ պաշտօն ունի Զուիցերիայի մէջ շինուած ժամացոյցները խիստ քննութենէ մը անցընել, ըստ համաչափութեամբ եւ ըստ հակողութեամբ պեսութեան։

ԱՐԴԻՒՆՔ 1909 ԹՆՎ. 1ի

Մրցման մասնակցելու համարձակող բազմաթիւ գործարաններէն գլխաւոր հինգը առացեր են հետեւեալ թիւերը.

1.	Զէնիթ	22.8
2.	Բօլ Պիւրէ	22.5
3.	Բօլ Տիթիշայմ	22.2
4.	Նարտէն	19.1
5.	Լօնժին	14.2

Իսկ միացեալները պահանջուած նուազագոյն 12 թիւն ալ չ'կարենալով առնել, բնաւ չեն վարձատրուած։

Մինչեւ ցարդ այս տարեկան մրցումներու մէջ ձեռք բերուած բարձրագոյն թիւը 19.9 ըլլալով, Զէնիթ իր այս յաջողութեամբ ջախջախիչ պարտութեան կը մատնէ բոլոր միւս ժամացոյցները, և անժխտելիօրէն կը հաստատէ իր ԱՇԽԱՐՀԻ ԼԱՒԱԳՈՅՆ ԺԱՄԱՑՈՅՑԸ ըլլալու համբաւը։

Արդէն Զէնիթ նմանօրինակ յաղթանակ մըն ալ տարաւ այս վերջերս Իտալիոյ մէջ, ուր պետութիւնը մրցում մը բացած էր իր ընդհանուր երկաթուղիներու հարկ եղած 5000 ժամացոյցներուն հայթայթման համար։ Այս մասին կազմուած գիտական Յանձնաժողովը Զէնիթը անբաղդատելիօրէն բարձր եւ կատարելագործեալ գտնելով միւս բոլոր ժամացոյցներէն, իր ընտրութիւնը կեդրոնացուց անոր վրայ։

Ընդհ. Ներկայացուցիչ
Բովանդակ Թուրքիայի համար
Գ. ՍԱՐԳԻՍՈՖ ԵՒ ԸՆԿ.
Կ. Պոլիս, Ճէլալ պէյ խան, Թիւ 16
6—3

(Հօր մը խրատը առ իւր որդին) կարդալ Դ.րդ երեսը։

ՍԻՆԿԸՐ

ՀԱՑԹԱՑԹԻՉ ԿԱՑՍԵՐԱԿԱՆ ՊԱԼԱՏԱՆ

THE SINGER MANUFACTURING Co

Սինկէրի կարի մեքենաներն՝ իրենց պարզութեան, տոկունութեան եւ դիւրութեան համար ամէն տեղ ընդունուած են. Սինկէրի ընկերութիւնը 4001 ամէն քաղաքի մէջ մասնաճիւղ ունի։

ՑԱՆԿ ԿԱՅԱՆԱՏԵՂԵՐՈՒ ՈՐՈՆՑ ՄԷՋ

ՊՈԼԻՍ — Ստամպօլ, Տէօրթ Եօլ... Թիւ 343 և 345

ՊԷՐԱ — Գրանտ Ռիւ, Թիւ ...

ՍԱՄԱԹԻԱ — (Մէյտան), Թիւ ...

ԸՍԿԻՒՏԱՐ — (Ամպար Օղլու...), Թիւ 18

ՔԱՏԸՔԵՕՅ — Թիւ 120

Ընդհանուր գրասենեակ՝ Ստամպօլ, Տէօրթ Եօլ, Թիւ 343 և 343, ...

ԼԱ ՄԻՒԹԻԷԼ ՏԸ ՖՐԱՆՍ Է ՏԵ ՔՕԼՕՆԻ

La Mutuelle de France et des Colonies

ՓՈԽԱԴԱՐՁ ԿԵԱՆՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՆԳ ՏԸ ՖՐԱՆՍԻ ՄԷՋ ԱՒԱՆԴ ԶԳՈՒԱԾ Է 60 ՄԻԼԻՈՆ ՖՐԱՆՔ

ՏԸ ԳՈՐՍԻ	ՊԵՏԱԿԱՆ ՔՕՆԹՐՕԼԻՆ տակ, 1905 մարտ 17ի օրէնքին համաձայն։
ԿԸՆՏԱՑԷ	ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ ՄԸ իւր միացողներուն, եւ ԴՐԱՄՕԺԻՏ ու ՌԱՆԹ ՎԻԱԺԵՐ կ'ապահովէ, 15 տարիէն վճարելի իւր միացողներուն, մահուան պարագային երաշխաւորութիւններով։
ԿԸՆՏՕՐԸ	Վճարումներ ԱՄՍԱԿԱՆ ՎԵՑ ՖՐԱՆՔԷՆ սկսեալ։
ՊԸՐՍՕՆԷԼ	ՊԱՆՔ ՏԸ ՖՐԱՆՍԻ ՄԷՋ իր յաճախորդներուն յանձնած դրամները, «պետական երաշխաւորութիւն ունեցող արժեթղթերու» վերածելով զանոնք։
ԳՈՐԾԱՌՆՈՒԹԻՒՆ ՆԵՐ ՈՒՆԵՑԱԾ Է	700 ՄԻԼԻՈՆ ՖՐԱՆՔԻ, մինչեւ 1908 նոյեմբեր 30 իր երկու ճիւղերուն մէջ՝ ԿԵԱՆՔԻ ՈՒ ՄԱՀՈՒԱՆ

Տեղեկութիւն եւ կանոնագիր ձրիաբար կը տրուին

ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

Ընդհանուր Տնօրէն ԽՆԱՍ Ս. ՏԱՆՏՐԻԱ, Տէյիրմէն խան Ղալաթիա

Փորձառու եւ գործունեայ գործակալներ կը փնտռուին, որոնք պէտք է ունենան լաւ յանձնարարականներ ալ։

ՎԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՎԱՑԵԼՈՒՉ ՄՈԼԵՐՈՒ ՃԱՂԿԵՓՈՒՆՋԵՐՈՒ

ԵՒ

ՄԱՆԿԱՆՑ ՄԿՐՏՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԴԵՐՁԵՂԷՆՆԵՐՈՒ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ-ՀԱՑԹԱՑԹԻՉ

ԵՐՄԻՆԷԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

Որ երկար ժամանակ նախկին Մկրտիչ էֆ. Վարսանեանի և վերջին տարիներս ալ Զամիչեան էֆ.ի վաճառատան մէջ ... Գալաթա, Հասապճը խանի տակ Թիւ 45 ... ճաշակաւոր ... ճրագակալներ, ... կտորեղէններ ...

Ամէն մարդ կը փափաքի դիտել ...

Գալաթա, Հասապճը խանի տակ, թիւ 45

ԱՌԱՋԻՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ՁՐԻ

ԱՓՐՈԴԻՏԵԱՆ ԵՒ ԾՆՆԴԱԿԱՆ ԴՈՐԾԱՐԱՆԱՑ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿ

ՏՈՒՔԹԷՕՐ

ԳԱՌՆԻԿ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

Գիտական վերջին նորութեանց համեմատ ատանց ցաւ պատճառելու կը դարմանէ ջերմամիզութիւնը, ֆրանկախտը, երազափորձութիւնը, առնական անկարողութիւնն եւ գծուարամիզութիւնը, ինչպէս նաեւ արգանդ եւ կանանց ծննդական եւ միզային գործարանաց ամէն տեսակ հիւանդութիւնք։

Բացի կիրակիէ ամէն օր կը գըտնուի Գարաքէօյ Գաւաֆ չէքերճի հանի Պէքիրի անկիւնը Մեհրամէթեան դեղարանը։

ՈՒՐԲԱԹ ՕՐԵՐԸ ՁՐԻ

ՑՈՒՑԱԿ ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԵԱՆ

ՄԸԽԱԼՃԻ ԱԶԳԱՑՆՈՑ

Լութֆիկ Նալպանդեան	10
Կարապետ Ելմաեան	10
Յարութիւն Սադաեան	10
Կարապետ Մկրեան	10
Աթանաս Թաշճիգ	10
Կարապետ Փափազեան	10
Պետրոս Արփիարեան	10
Նշան Ազգալեան	10
Թորոս Ղուկասեան	10
Մարտիրոս Մազագործ	10
Խաչատուր Ելմաեան	10
Յարութիւն Մանուաճեան	10
Միհրան Գոսթանեան	10
Համբարձում Գալայճեան	10
Յակոբ Գարա Սալմասալեան	10
Տիգրան Մարգասեան	5
Արմենակ Բիւրքճեան	5
Պօղոս Կիւլմէզեան	5
Յակոբ Զիվիճեան	5
Դաւիթ Տուվալեան	5
Սերոբէ "	5
Կարապետ Բամպուքեան	5
Սահփանիկ Արփիարեան	5
Նաւոյ Գարա Սալմասալեան	5
Յովհաննէս Անտոնեան	5
Գէորգ Սանտալճեան	5
Գրիգոր Նալպանեան	5
Սարգիս Գարա Սալմասալեան	5
Սարգիս Քէսիմեան	5
Թադէոս Պէնկլիպօլեան	5
Փիլիպպոս Գաթըրճեան	5
Արսէն Մկրտիչեան	5
Յակոբ Մանուաճեան	5
Մարտիկ Գուրուճէմիչեան	5
Յակոբ Սաքըեան	5
Միհրան Ա. Գրիգորեան	5
Յովհաննէս Շաւարշեան	5
Ճանիկ Ելմաեան	5
Յարութիւն Խուրճիկճեան	5
Սարգիս Տավուսեան	5
Սարգիս Տուվալեան	5
Թադէոս Գաճարեան	5
Մրառ Մազագործ	5
Միրիճան Ջօրպաճեան	5
Բուգճան Համբարեան	5
Կարապետ Սալմասալեան	5
Վարդան Գաթըրճեան	5
Յակոբ Թօքճեան	5
Յարութիւն Քէմիքսիզեան	5
Յովսէփ Մրառեան	5
Յարութիւն Մազագործ	5
Մկրտիչ Մկրեան	5
Համբարձում Բամպուքեան	5
Սարգիս Նազարէթեան	5
Թորոս Մազագործ	5

(Շարունակելի)

ԽՐԱՏ ՀՕՐ ՄԸ ԱՌ ԻՒՐ ՈՐԴԻՆ

Որդի՛ս–Հա՛յր, կ'ուզեմ յարաբերութեան մտնել այնպիսի վաճառատան մը հետ որ կարենայ իմ պիտոյքս հոգալ մասնավաճարներով, իմ չահած ամսական համեմատ գումարին համեմատութեամբ։

Հայր–իմ փորձառութեամբս կըխրատեմ որ ուղղակի «Հաճի Շահին» վաճառատունը դիմես Կ. Պոլիս Մահմուտ Փաշայի փողոցին գէմ Մեծ-Եըլտըզ խան թիւ 16, ուր կըրնաս գտնել պատրաստ եւ յանձնարարելի հագուստ, կօշիկ ինչպէս նաեւ գուլպայ, ֆանելա եւ ամէն տան անհրաժեշտօրէն պէտքը կազմող խասա, 100էն 30 կանխիկ եւ մնացորդն ամսական եւ կամ շաբաթական մասնավճարներով։ Զաւակս, չատ գոհ պիտի մնաս այդ վաճառատան տերոջ պարկեշտ գործառնութիւններէն։ 50—7

Ինկիլիզ բիրինճի, քիլօ 380,000, պէհէր քիլօոը 1 ղշ. 20 բարա,

Շէքէր, քիլօ 68,000, պէհէր քիլօոը 2 ղշ. 35 բարա,

Նօհուտ, քիլօ 14,000, պէհէր քիլօոը 1 ղշ. 25 բարա,

Նիշասթա, քիլօ 6000, պէհէր քիլօոը 3 ղշ. 10 բարա,

Մըսըր բիրինճի, քիլօ 8500, պէհէր քիլօոը 2 ղշ. 17 բարա,

Հալէպ եաղը, քիլօ 1000, պէհէր քիլօսու 14 ղշ. 20 բարա։

Իսմարաթը Ամիրէ իչինտէ պիր սէնէլիք օլմագ իւզրէ լիւզումի օլան պալքաթէ մուհարրէր իւլ մըգտար էրզագ զէյըլտէրինտէ մուհրըգգամ ֆիյաթլըրլա Թալիպի ճօհալէսինտէ օլաւըղընտան, վէ կէյէճէգ մարտըն 3իւնճի սալը կիւնիւ սաաթ 10ա գատար հէր գաչ բարա թէնզիլ իլէ իլթիզամա թալիպ օլանլար հասաը լայըգլարընը պալըրըը թագտիրըն իհալէի էվվէլիյէլէրի իճրա գըլընմագընտան, նօգտանլարըյլա իթա իթմէք իսթէյէնլէրին 100ը 10 նիսպէթինտէ թէէմին աղչէլէրինի վէ եախօտ միւթէպէր վէ մուսատտագ քէֆալէթնամէլէրինի համիլէն էյսամը թաթպիլիյէտէն մաաաա հէր կիւն մէճլիսը իտարէի Էվգաֆա միւրաճաաթ էյլէմէլէրի։

23 չուպաթ 324 3—2

ՏՈՔԹ. Խ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ

ՄՈՐԹԱՅԻՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ, ՖՐԱՆԿԱԽՏԻ ԵՒ ԾՆՆԴԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱՐԱՆԱՑ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Տոքթ. Խ. Փափազեան որ իր կատարեալ ձեռնհասութեամբը եւ մասնագիտութեամբը հանրածանօթ բժիշկ մըն է, ֆրանկախտի, մորթային եւ ծննդական գործարանաց հիւանդութիւններու նորագոյն կատարելագործեալ դարմանումներուն մէջ երկար ատենէ ի վեր իր հմտութիւնը աւելցուցած է Բարիզի Սէն-Լուի եւ Նեքէր հիւանդանոցներուն մէջ, եւ այժմ վկայական ստացած ըլլալով Պոլիս վերադարձած է։ Ըստ առաջնոյն դարձեալ, բացի կիրակի օրերէ, ամէն օր ժամը 3էն 11 Պաղչէ Գաբու, չաքարավաճառ հաճի Պէքիր էֆ.ի խանութին դէմ, 19 թիւ դարմանատունը կը գտնուի։ Ի հարկին, միզային խողովակներու ներսը ելեկտրական լոյսով լուսաւորելով, հին եւ նոր ջերմամիզութիւններէ առաջ եկած եւ անդարմանելի եւ քննութիւնը անկարելի նկատուած հիւանդութիւնները մեծ դիւրութեամբ կ'ախտաճանաչէ, եւ ըստ այնմ կը դարմանէ։ Ֆրանկախտի միքրօպն ալ նորահնար գործիքով՝ շատ փոքրիկ մէջ կը տեսնէ, եւ կը կիրարկէ հաչակաւոր մասնագէտ Բրօֆ. Կոչէր հնարած չիճուկը, որուն լաւ ազդեցութիւնը Սէն-Լուի հիւանդանոցին մէջ հաստատուած է։

ԹՕՐԽԱՆԷԻ ԱՄԻՐԷՏԷՆ

Պէրվէճէսը թախմինի

180,000 Դալլանէ ճիւրումը,

240,000 Սարը Թէնէքէ ճիւրումը,

120,000 Րիխթէ նուհաս "

1,000 Թահթա վէ չալպուգ նումունէ քէչէ ... հասըլ օլան թօւ...

Զէյթուն Պուռնը ֆապրիգաի Հիւմայունլարընտա մէվճուտ օլուպ պիլմիւզայէտէ ֆիւրուխթը մուգարրէր օլան պալատէ մուհարրէր 4 գալէմ ճիւրում վէ սաիրէնին իշթիրաւընա թալիպ օլանլարըն՝ չէրաիթը թաֆսիլաթընը անլայըպ ինթրաի զամանըն էյլէմէք վէ նիւմունէլէրինի կէօրմէք իւզրէ բէյ ադչէլէրինի միւսթահզըրէն բազար էրթէսի վէ բէնճշէնպէ կիւնլէրի սաաթ 5ըէն 10ա գատար Թօբխանէի Ամիրէ մէճլիսինէ միւրաճաաթ էյլէմէլէրի իլան օլունըր։

23 չուպաթ 324 3—3

ԻՍԿԻՒՏԱՐ ԻՃՐԱ ՏԱՒՐԷՍԻՆՏԷՆ

Տավա վէքիլի Սերգիս Խօճէրեան էֆէնտինին՝ միւթէվէֆֆա Միհրան Գարամանեան զիմմէթինտէ պա իլամ մաքբուզ մատլուպի ալաճագը օլան մալըմ էլ մըգտար մէթալիրին թէէմինը իսթիյֆաըը զըմնընտա տաւինը մուստահիքի նամընտա վէֆաթըն մէֆրուզ օլուպ ֆիւրուխթը մահքիւմ պալընան Գտարը գարիյէսինտէ Պահարիյէ առաղընտա մալիւմ էլ հուտուտ 44 սէհիմ իթիպարըյլա 29 սէհմինտէն թէքըար 144 սէհիմ թէթրիքիյէ միւթէվէֆֆաի մուհալլէյիհին մալիք օլտուղը 32 սէհիմ պիր գըթա պաղըն հիսսէի չայիասը թարիխը իլանտէն իթիպարէն 15 կիւն ամնտա պէյմիւզայէտէ ֆիւրուխթ օլունաճաղընտան, իշթիրայընա թալիպ օլանլարըն վէ սահա գիյաթ մալիւմաթ ալմագ իսթէյէնլէրին Իւսկիւտար Պիտայէթ Մահքէմէսի Իճրա տաիրէսինէ միւրաճաաթ էյլէմէլէրի իլան օլունըր։

24 չուպաթ 324

ՆՈՐԹ-ՊՐԻԹԻՇ ԷՆՏ ՄԵՐՔԸՆԹԱՅԼ

ԵՒ

ՆՈՐԹՀԸՐՆ

ՀՐԴԵՀԻ ԵՒ ՆԱՒԱՑ ԱՆԳՂ. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՔ

Հաւաքուած դրամագլուխ	Անգլ. Ոսկի	6,000,000
Տարեկան եկամուտ 1907 տարւոյ	»	»	5,941,659
Ամբողջ դրամ 1907 տարւոյ	»	»	25,203,824

ՄԱՐԻՒԹԱՅՄ

ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Դրամագլուխ	Անգլ. Ոսկի	500,000
Պահեստի դրամ	»	564,225

Ընդհ. Գործակալք ի Կ. Պոլիս

ՊԵՏՐՈՍ ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ ԵՒ ՈՐԴԻ

Մէյմէնէ Մէյ Բուրու խան, Ղալաթիա

ԻՒՆԻՕՆ

ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ Ի ՓԱՐԻԶ	ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ ՓԱՐԻԶ
1828—1829	9, ԲԼԱՍ ՎԱՆՏՕՄ. 9

ԱՊԱՀՈՎ... ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ԸՆԴԴԷՄ ... ՈՒԹԵԱՆՑ

Ապահովադրեալ գումար	36 միլիոն	ֆրանք
1907ին գանձուած	18 միլիոն	»
Մինչեւ 1907ի վերջը	6	»	»
Դրամագլուխ ե. ա.	34	»	»
Ընթացիկ ապահովադրութիւն	$888\frac{1}{2}$	»	»
1907ին գանձուած ապահովագին	$12\frac{1}{2}$	»	»
Մինչեւ 1907ի վերջը հատուցուած	231	»	»
Դրամագլուխ և պահեստ	189	»	»

Ինչպէս այս թուանշաններէն կ'երեւի, Ընկերութեան ... ԻՒՆԻՕՆի ապահովագրեալց։

... ԴԻՄԱՉԱՆՑ ... ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ի ԴԷՊ ՄԱՀՈՒ, ԽԱՌՆ, ԴՐԱՄՕԺԻՏԻ ԵՒԼՆ։

Ընկերութեան դրամատունն է ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ՊԱՆՔԱՆ։

Գալաթիա և Գէնքիլէ Ընդհ. Տնօրէնութիւն

Ընդհ. Տնօրէն	ՍԻՄՈՆ ՔԱՅՍԷՐԼԵԱՆ
Պոլ Ալէն ...	ՏԻԳՐԱՆ ՏԷՐ-ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

ԱՌԵՒՏՐ. ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԱՆԱՆՈՒՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Societa Commerciale D'Oriente

ԿԱԶՄՈՒԱԾ 1907 ՓԵՏՐՎԱՐ 19ԻՆ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 3,000,000 ՖՈՒՆԴ

Կեդրոնական գրասենեակն՝ ՎԵՆԵՏԻԿ (Փոնթէ Սան Բրօզոլօ)

Պոլսոյ գրասենեակն՝ ԱԶԱՐԵԱՆ ԽԱՆ (Վոյվոտա փողոց)

Զեղչ և գանձում ... փոխանակագիր ... Եւրոպայի և Ամերիկայի ամէն քաղաքներու վրայ։ ...

ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ՀԱՍՑԷ—COMMERIALE։

ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ԱՓՐՕԴԻՏԵԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ

ՅՕԳԹ. ԷՆՖԻՋԷՃԵԱՆ

Գիտական վերջին նորութեանց համեմատ կը դարմանէ 606ով ֆրանկախտը, ամէն տեսակները, ինչպէս նաեւ հին և նոր ջերմամիզութիւնը, ու գծուարամիզութիւնը, և մանկասարդարաց կանանց ծննդական գործարանաց հիւանդութիւնները։

Կը գտնուի ամէն օր կէս օրէ վերջ Պոլիս-Գաբու Թիւլպէնճեան Եէրի Գաբուլը գեղարանը։

ՄԵԾ ՀԱՆԴԵՐՁԱՎԱՃԱՌ

Տարիներէ ի վեր ... Բեզազթանը կից

ՄԻՀՐԴԱՏ ԵՒ ԵՐՈՒԱՆԴ ... ՄԵԾ ՀԱՆԴԵՐՁԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

... ամէն տեսակ ... ճաշակ ...

ՊԱԼԹՕՆԵՐ,

ՀԻՆ ԵՒ ՆՈՐ ՕՁԻՔԵՐ

... ԳԻՆԵՐԸ ԽԻՍՏ ՉԱՓԱՒՈՐ

... ԳՐՕՇ

ՆԷՍԹԼԷ ԱՆՈՒՆԸ ԱՄԲՈՂՋ ԱՇԽԱՐՀԻ ՄԷՋ ԾԱՆՕԹ Է

ՆԷՍԹԼԷԻ ԿԱԹՈՎ ԱԼԻՒՐԸ

ԱՄԲՈՂՋ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ Է

ՆԷՍԹԼԷԻ ՀԱՄԲԱՒԸ

ՆԷՍԹԼԷԻ ՇՕՔՕԼԱՅՈՎ

ՅԱՆԳՍՏ ՄԷՆ ՅԼ ԱՐԴԱՐԱՑԱՒ ԹԷ ԱՇԽԱՐՀԻ ԱՄԷՆ ԿՈՂՄԷ ... ԸՆԴՕՐԻՆԱԿՈՒԹԻՒՆ ԳՏԱԾ Է

FARINE ET CHOCOLAT NESTLE

ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆ ԵՐԿՐԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ՊԱՆՔԱՅԻՆ

ՆՈՐ ՑԱՅՏԱԳԻՐ

[illegible] 250,000, և անոնցմէ 62,500 թիւ ... 12,000 ... 1 ամ. ... Ամբողջ տոմսակին գինը ... 18 ղրուշ ... 72 ղրուշ է, ... 36 ղրուշ, ... 18 ղրուշ։ ... 10 ... 1001 ... 2001 ... 3001 ... 10.001 ... 1908 ... [illegible]

1894 ... Երկրագործական Պանքայի ...

Ա. ՏԻՐԱԺ			Բ. ՏԻՐԱԺ			Գ. ՏԻՐԱԺ		
Հատ	Ոսկին 100ին	Հանրագումար	Հատ	Ոսկին 100ին	Հանրագումար	Հատ	Ոսկին 100ին	Հանրագումար
1	600000	600000	1	300000	300000	1	300000	300000
1	200000	200000	1	100000	100000	1	100000	100000
1	100000	100000	3	40000	120000	3	40000	120000
2	40000	80000	5	20000	100000	5	20000	100000
5	20000	100000	15	10000	150000	15	10000	150000
10	15000	150000	50	4000	200000	50	4000	200000
50	4000	200000	275	400	110000	275	400	110000
275	400	110000	8150	200	630000	8150	200	630000
8150	200	630000						
8500		2170000	8500		1710000	8500		1710000

Դ. ՏԻՐԱԺ			Ե. ՏԻՐԱԺ			Զ. ՏԻՐԱԺ		
Հատ	Ոսկին 100ին	Հանրագումար	Հատ	Ոսկին 100ին	Հանրագումար	Հատ	Ոսկին 100ին	Հանրագումար
1	300000	300000	1	300000	300000	1	400000	400000
1	100000	100000	1	100000	100000	1	100000	100000
3	40000	120000	3	40000	120000	3	40000	120000
5	20000	100000	5	20000	100000	5	20000	100000
15	10000	150000	15	10000	150000	15	10000	150000
50	4000	200000	50	4000	200000	50	4000	200000
275	400	110000	275	400	110000	275	400	110000
8150	200	630000	8150	200	630000	8150	200	630000
8500		1710000	8500		1710000	8500		1810000

Է. ՏԻՐԱԺ			Ը. ՏԻՐԱԺ			Թ. ՏԻՐԱԺ		
Հատ	Ոսկին 100ին	Հանրագումար	Հատ	Ոսկին 100ին	Հանրագումար	Հատ	Ոսկին 100ին	Հանրագումար
1	400000	400000	1	400000	400000	1	400000	400000
1	100000	100000	1	100000	100000	1	100000	100000
3	40000	120000	3	40000	120000	3	40000	120000
5	20000	100000	5	20000	100000	5	20000	100000
15	10000	150000	15	10000	150000	15	10000	150000
50	4000	200000	50	4000	200000	50	4000	200000
275	400	110000	275	400	110000	275	400	110000
8150	200	630000	8150	200	630000	8150	200	630000
8500		1810000	8500		1810000	8500		1810000

Ժ. ՏԻՐԱԺ			ԺԱ. ՏԻՐԱԺ			ԺԲ. ՏԻՐԱԺ		
Հատ	Ոսկին 100ին	Հանրագումար	Հատ	Ոսկին 100ին	Հանրագումար	Հատ	Ոսկին 100ին	Հանրագումար
1	400000	400000	1	600000	600000	1	1200000	1200000
1	200000	200000	1	200000	200000	1	500000	500000
1	100000	100000	1	100000	100000	1	400000	400000
2	40000	80000	2	40000	80000	1	300000	300000
5	20000	100000	5	20000	100000	1	200000	200000
10	15000	150000	15	10000	150000	10	100000	1000000
50	4000	200000	50	4000	200000	20	40000	800000
275	400	110000	275	400	110000	65	20000	1300000
8150	200	630000	8150	200	630000	300	10000	3000000
						759	4000	3036000
						1250	800	1000000
						21000	200	4200000
8500		2170000	8500		2170000	24000		17000000

ԵԿԱՄՈՒՏ | ԾԱԽՍ

[illegible] ... 56.893.93 ... 67.610.000 ... 8.500.000 ... 5.000.000 ... [illegible]